

FROM MAHENDRA SHANTILAL 12
H O R A T I U S

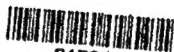
હોરેશિયસ

R. B. J.

આઈ.ટી.
૭૪૦
આર.જી.વી.
(લોરે)

21594

PRINTED AT
THE STATE PRINTING PRESS,
DHANAGAR,

21594

CHESTER MACNAGHTEN Esq., M.A. CANTAB

(Late) Vice-Principal of the Lajkumar College at Rajkot Kathiawar

Dedicated
to the
Dear and Revered Memory,
of
Mr. Chester Macnaghten,
Late Principal,
Rajkumar College,
Rajkot.

મે કેલેક્ટ્રેટ હોરેશિયસ સ્વર્ગવાસી મિં મેકનોટનનું એક વહાલું પુસ્તક હતું; અને તેમાંથી જ થોડાએક ભાગ સંગીતના રૂપમાં તૈયાર થયેલા જોઈને રાજકુમાર કેલેક્ટના જૂના કુમારો, કે જેમાંના ઘણા હાલ રાજાઓ છે, તેમને એ ભલા પ્રિન્સિપાલના વિરલ સદ્ગુણોનું સ્મરણ થયા વિના રહેશે નહીં. મિં મેકનોટન શિક્ષકનો ધર્મ પિતાના જેવો સમજતા; અને પોતાના સમયના રાજકુમારોના એક પ્રકારના પિતા જ હતા. તેમની સ્વધર્મમાં એવી સારી નિષ્ઠા હતી, કે જ્યાં પોતપોતાના ધર્મમાં નીતિથી ચાલે એવી તેમને હુમેશાં અભિલાષા રહેતી. કુમારો પ્રતિનો તેમનો સ્નેહ તેમના જીવનની જાડી જરૂરે સુધી પહોંચતો; અને જ્યાં પ્રસંગે તેઓ જોઈતી સલાહ આપવાને તથા મદદ કરવાને તત્પર રહેતા.

તેમનું હૃદય એટલું જાડું સ્નેહાલુ હતું, કે જ્યારે મરહુમ મહારાજા સર તખ્તસિંહજીના સ્વર્ગવાસની ખબર સાંભળેલી, ત્યારે આઘાતને લીધે તેઓ વાંકાનેર જવાના હતા ત્યાં જઈ શકેલા નહીં. મહારાજાના સ્વર્ગવાસ માટે

શોક પ્રદર્શિત કરવા રાજકોટમાં સભા મળેલી, તેમાં તેઓ
 જોલેલા, કે “મારો પોતાનો દેહ પણ હવે લાંબા વખત
 સુધી રહેવાનો નથી.” અને પછી થોડા જ દિવસોમાં
 તેઓ પણ સ્વર્ગવાસી થયેલા.

ૐ. ૐ. ૐ.

ચિત્રોની અનુક્રમણિકા.

ત્રણ નિડર વીરો	મુખપૃષ્ઠ.
કેપીટોલનું વર	ઉપોદ્ધાતમાં પૃષ્ઠ	૧ સામે.
રોમ્યુલસ અને રેમસ	”	” ૪ ”
હુકેશિયા અને તેની દાસીઓ	”	” ૧૧ ”
સેક્સ્ટસ ત્રણપગલે ગયનગૃહમાં આવ્યો	”	” ૧૨ ”
હોરેશિયસ એકલો ઉભો રહ્યો	”	” ૧૫ ”
રોમન કુટુંબ હોરેશિયસની વાત સાંભળે છે.	”	” ૧૬ ”
લાર્સ પોર્સેના...	ગાયનોમાં	” ૬ ”
નિજ પુરજન મહિં ખખર કરી	”	” ૮ ”
જળમાં જળચર નિડર તરે	”	” ૧૦ ”
દ્રાક્ષ હસતી બાળા ક્યરે	”	” ૧૨ ”
કોમ કોમના રોમે જતા	”	” ૧૭ ”
ખખર લાવનાર	”	” ૨૧ ”
જન બે માત્ર મદદ કરે	”	” ૩૭ ”
રાગી રણના...	”	” ૪૦ ”
દાબી દશનને ઘીથો ધા...	”	” ૬૨ ”
હોરેશિયસ નદી તીર આવે	”	” ૭૪ ”
જળમાં જીવો સો વરસો, હોરેશિયસ જોવા.	”	” ૭૭ ”

“THE WOLF OF THE CAPITOL.”

ઉપોદ્ધાત.

રો

રેશિયસ કોણ હતો, અને તેણે
શું કર્યું, એ

વાંચનારને ળરાળર સમજાય, તેટલા
માટે પ્રથમ રોમના પૌરાણિક ઇતિ-

હાસની થોડીએકવાતો જણાવવી આવશ્યક છે.

રોમનો ઇતિહાસ એક નગરનો ઇતિહાસ છે, કે જેનો
કાળુ પ્રથમ આખા ઇટલી ઉપર અને પછી ભૂમધ્યસમુદ્રના
કાંઠાના બધા દેશો ઉપર ધીમે ધીમે પ્રસર્યો હતો.

રોમનો પોતે ભૂમધ્યસમુદ્રની પૂર્વની પ્રાચીન પ્રજા-
ઓમાંથી પોતે ઉતરેલા છે, એમ અભિમાનથી માનતા.
તેમની બધી પુરાણ દન્તકથાઓ ગ્રીસ તથા ટ્રોયને ઉદ્દેશે છે.

જહુર્જિલે ઇનીયસના પલાયનની વાત લખી છે, તેથી
જણાયેલું છે, કે તે ટ્રોયની જ્વાલાઓમાંથી પોતાના પિતા
એન્કાઇરીસને બાલે લઈને તથા પોતાના પુત્ર એસ્કેનિયસને

હાથે દોરીને કેટલાએક અનુયાયીઓ સહિત પશ્ચિમમાં નવી ભૂમિ શોધવા ગયો હતો. પાણી ઉપર તેમને લઈ જવાને હરમીસ દેવે તેમને વહાણુ ઝાંધી આપ્યું હતું; અને ઇનીયસની માતા શુક્રે રાતદિવસ સન્મુખ રહીને તેમને માર્ગ બતાવ્યો હતો. તેઓ કિનારે ઉતર્યા કે તારા અદૃશ્ય થઈ; અને આ ઉપરથી ઇનીયસે જાણ્યું, કે જે દેશમાં તેને વસવા દેવતું નિર્માણ હતું, તે દેશ એજ.

ટ્રોજનો પોતાના દેવોને કિનારે લાવીને યજ્ઞ કરવા લાગ્યા. પણ જે શ્વેત શૂકરીતું બલિદાન આપવાનું હતું, તે પ્રસૂત થવાની તૈયારીમાં હતી, અને ગન્ધન તોડીને નાઠી. ઇનીયસ તેની પાછળ પડ્યો; કારણકે તેને એક દેવવાણીથી ખબર મળી હતી, કે એક ચોપણું જનવર તેને લઈ જાય તે સ્થાને તેણે નવું નગર બનાવવું. યજ્ઞના સ્થાનકથી સુમારે અઢી માઈલ દૂર એક ટેકરી પાસે તે અટકી, અને ત્યાં તેણે ત્રીશ બચ્ચાંને જન્મ આપ્યો. પણ ઇનીયસે જ્યારે તે જગ્યાને રેતાળ અને સૂકી જોઈ, ત્યારે તે શું કરવું એમ વિચારમાં પડ્યો. તેજ વખતે તેણે એવો અવાજ સાંભળ્યો, કે “શૂકરીનાં ત્રીશ બચ્ચાંને ત્રીશ વર્ષ સમજ; ત્રીશ વર્ષ વીતી જશે, તે પછી તારાં બાલકો વધારે સારી ભૂમિએ જશે. દરમિયાન તું દેવોની આજ્ઞાને માન, અને તેઓ આજ્ઞા કરે છે, ત્યાં નગર બાંધ.”

હવે ભૂમિ ત્યાંના મૂલ વતનીઓની હતી, અને તેમના રાજાનું નામ લેટિનસ હતું. તેમણે અતિથિઓનો સત્કાર

કર્ચો; અને લેવિનસે પોતાની કન્યા લેવિનિયા ઇનીયસને પરણાવી. તથા એ ઉપરથી ન્યાં શ્વેત શૂકરી પ્રસૂત થઇ હતી તે સ્થાનકે જાંધેલા નગરને ઇનીયસે લેવિનિયમનું નામ આપ્યું.

ઇનીયસ પછી તેનો પુત્ર એસ્કેનિયસ રાજ થયો. તેણે રોમની આગ્નેયી દિશામાં સુમારે પન્દર માઈલ દૂર એક ટેકરી પાસે નવું નગર જાંધ્યું, જે પાછળથી આટ્યુલા લોંગા એટલે “લાંબા શ્વેત નગર” ને નામે પ્રસિદ્ધ થયું.

એસ્કેનિયસ પછી ઇનીયસ અને લેવિનિયાનો પુત્ર સિલ્વિયસ ગાદીએ આવ્યો; અને તે પછી અગિયાર રાજ્યો થયા. તે બધા સિલ્વિયસના ઉપનામથી ઓળખાતા.

આમાંના ત્રીકારા નામે છેલ્લા રાજાને જે પુત્ર હતા : સુમિટર અને એમુલિયસ. મોટા ભાઈ સુમિટરને રાજ્યની તૃણા ન હતી, તેથી ન્હાનો ભાઈ એમુલિયસ તેનો વારસો બંધાવી પડ્યો. પણ સુમિટરને એક પુત્ર તથા પુત્રી હતાં. પુત્રને એમુલિયસે મરાવી નાખ્યો; અને પુત્રી જેનું નામ લાલ સિલ્વિયા હતું, તેને વેસ્ટાની સેવામાં સમર્પિત કરી, કે જેથી તેને વિવાહ વગર જીવવું અને મરવું પડે. પણ મનુષ્યની ઇચ્છા કરતાં ભાવી બલવત્તર છે. વેસ્ટાની પવિત્ર કન્યા માર્સ નામના દેવથી ગર્ભવતી બાલુમ પડી, અને એક સમયે તેણે જે જોડિયા પુત્રોને જન્મ આપ્યો. વેસ્ટાની કન્યાઓને અનીતિ માટે ભયંકર સજા થતી;

કાયદાનું એવું ફરમાન હતું; કે તેને જીવતી દાટી દેવી. એમુલિયસે પોતાની ભત્રીજાને ગચ્ચાવી નહીં. એ પુત્રાને તેણે ટાઇબરમાં ફેંકી દેવાનો હુકમ આપ્યો. એવું બન્યું કે તે વખતે નદીમાં પૂર આવ્યું હતું, અને ઘણી જગ્યાએ છીછરાં પાણી હતાં. એક જંગલી અંજીરના ઝાડને થડે બાલકો ગંચી ગયા; અને ત્યાં એક વૃક્ષીએ (વૃક્ષની માદા) ધાવણ તથા એક લક્કડખોદે ખાવાનું આપી તેમને ઉછેર્યા. આ પશુઓને લેટિના પવિત્ર માનતા. પછી એમુલિયસના ભરવાડ ફ્રોસ્ટુલસે તેમને જોયા, અને તે તેમને પોતાની પત્ની પાસે લઇ ગયો. ત્યાં તેઓ ભરવાડનાં છોકરાં સાથે ઝૂંપડામાં મોટા થયા, અને રોમ્યુલસ તથા રેમસના નામથી ઓળખાવા લાગ્યા.

જીવાન ભરવાડોમાં જોડિયા ભાઈઓ પોતાનાં ભવ્ય રૂપ અને પ્રબલ પ્રાણથી જૂદા પડવા લાગ્યા. એવું બન્યું કે એમુલિયસના ભરવાડો અને નુમિટરના ભરવાડો વચ્ચે કળિયો હતો; તેથી એક વાર નુમિટરના ભરવાડો રેમસને કેદ પકડી પોતાના ઘણી પાસે લઇ ગયા. નુમિટર એ જીવાનની ભવ્ય આકૃતિથી પ્રસન્ન થયો, અને તેનાં અંગો જોતાં તેને પોતાની દુઃખી પુત્રીનું સ્મરણ થયું. થોડી વાર પછી રોમ્યુલસ રેમસને છોડાવવાને આવી પહોંચ્યો; અને તેના દેખાવથી નુમિટરની શંકા દૂર થઇ. ફ્રોસ્ટુલસના હેવાલથી ભાઈઓને પોતાની ઓલાદની ખબર પડી. તરત તેઓ આટલા શહેરમાં ગયા, અને ત્યાં એમુલિયસ ઉપર હૂમલો

કરી તેને મારી નાખ્યો. પછી પોતાના દાદા નુમિટરને તેમણે તેના પૂર્વજોના તથા ઉપર બેસાડ્યો.

આટ્ટખાની સ્થાપનાને ત્રણસો વર્ષ થઈ ગયાં હતાં; અને ભાઈઓએ એસ્કેનિયસના નગરને છોડીને જ્યાં તેઓ ઉછર્યા હતા ત્યાં રાખખરને કાંઠે ફરી એક નવું નગર વસાવવાનો નિશ્ચય કર્યો. હવે બેમાંથી મોટો કોણ તેની કોઈને ખબર નહોતી, તેથી નવા શહેરના સ્થાન અને નામ માટે કંજિયો થયો. કંજિયો પતાવવાને પ્રથમ તો એવું ઠર્યું, કે દરેકે પોતે પસન્દ કરેલી ટેકરી ઉપર સૂર્યોદયથી સૂર્યાસ્ત સુધી અને સૂર્યાસ્તથી સૂર્યોદય સુધી બેસી રહેવું, અને જેને સારા શકુનનાં પક્ષીઓ ઉડતાં દેખાય તે શહેર સ્થાપે. જેમસે પ્રથમ પોતાની ડાબી બાજુએ છ ગીધ બેઠાં; પણ તેના દૂતે રોમ્યુલસને એ ખબર આપી, તેજ ક્ષણે તેને બાર ગીધ ઉડતાં દેખાયાં. ફરી કંજિયો ચાલ્યો; અને તેમાં જેમસે કપાઈ ગયો.

ઈ. સ. પૂર્વે સુમારે ૭૫૩ માં રોમ્યુલસે રોમ બંધાવ્યું. રોમની સામાજિક, રાજકીય અને સૈનિક વ્યવસ્થા પણ રોમ્યુલસને જ આરોપિત થાય છે.

રોમ્યુલસ પછી એક વર્ષ સુધી કોઈ રાજા ન હતો. તે પછી સેનેટ ન્યૂમા પોમ્પિલિયસ કરીને એક ન્યાયી અને પવિત્ર માણસને રાજા તરીકે ચૂંટી કાઢ્યો. રોમની ધાર્મિક વ્યવસ્થા તેને આરોપિત થાય છે.

ન્યૂમાના મૃત્યુ પછી થોડા વખત સુધી ફરી રાજની ગાદી ખાલી રહી. તે પછી ટલસ હોસિટલિયસ કરીને એક રોમન, કે જેનો દાદો રોમ્યુલસની સેનામાં એક અધિકારી હતો, તેને રાજ તરીકે ચૂંટેવામાં આવ્યો. તેની કારકીર્દીમાં ઘણી લડાઈઓ થઈ, અને જૂનની નદીઓ ચાલી. દન્તકથાં એમ આલે છે, કે એ રાજ્યે ઘણી જીતો મેળવી, પણ દેવોની ઘટે તેવી સેવા કીધી નહીં; તેટલા માટે રોમમાં મંરકી ચાલી, અને રાજ પણ એક દુઃખદ દર્દમાં સપડાઈ ગયો. છેવટે દેવપતિની પ્રાર્થના કરવાનો તેણે યત્ન કર્યો, ત્યાં આકાશમાંથી વીજળીઓ ઉતરી, તેથી તે ખળી ગયો, અને તેનું મકાન પણ ખાખ થઈ ગયું.

થોડા વખત પછી ન્યૂમાનો એંકસ માર્સિયસ નામે એક દૌહિત્ર રાજ નિભાયો. તેણે ઘણાં સારાં કામ કર્યાં કહેવાય છે. ચોવીશ વર્ષ સુધી રાજ્ય કરી તે શાન્તિમાં મૃત્યુ પામ્યો.

એંકસથી રાજકીય વંશપરંપરાનાં વિચારનો આરંભ થાય છે. તે ન્યૂમાનો દૌહિત્ર હતો, અને એક દન્તકથા પ્રમાણે તેણે પોતાના પુરોગામી ટલસના જૂન માટે કોશીશ કીધી હતી. પણ એંકસના મૃત્યુ પછીની બધી દન્તકથાઓમાં વંશપરંપરાના હકની વાત પ્રવેશ કરે છે. એંકસે જે દીકરા પાછળ મૂક્યા હતા, જે હજી ન્હાનો છોકરો હતા. પણ જ્યારે તેઓ મોટા થયા, અને ગાદી ઉપર એક પરદેશીને

જેવા લાગ્યા, ત્યારે તેઓ પોતાનો હુક સ્થાપવાને ઉપાયો કરવા માંડ્યા. એ પરદેશીની હુવે ઓળખાણ આપવાની છે. તે ટાર્કિવનિયસ પ્રિસ્કસના નામથી મશહૂર છે.

ટાર્કિવનિયસ ટાર્કિવનિઆઇ નામે ઇટ્રીરિયાના એક શહેરનો વતની હતો. પણ એમ કહેવાતું હતું, કે તેનો બાપ ડમેરેટસ નામે કોઈ કોરિન્થનો ગ્રીક અમીર હતો, જે પોતાના મોટા ખાનદાનના હાથમાંથી સત્તા જવાને સળખે સ્વદેશ છોડી નિકળ્યો હતો. દીકરો ટાર્કિવનિઆઇ શહેરમાં સરદાર બન્યો, મોટી દોલત પામ્યો, અને ટેનેકિવલ નામે એક કુલીન ઇટ્રસ્કન બાતુને પરણ્યો. પોતે અને પોતાની પત્ની બન્ને સત્તા અને કીર્તિ માટે આતુર હતાં; અને ઘર આગળ એ ઇચ્છાઓને સન્તોષ ન મળવાથી તેમણે ટાઇબર ઉપરના નવા શહેરમાં નસીબ અજમાવવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેઓ રોમમાં આવી વસ્યાં. તેણે લૂશિયસ ટાર્કિવનિયસ પ્રિસ્કસનું લેટિન નામ ધારણ કીધું; અને પોતાની દોલત તથા હુશિયારી અને શુભેચ્છાથી તેણે રાજ એકસની કૃપા પ્રાપ્ત કીધી, તથા તેના મૃત્યુ પછી તેના બે પુત્રોનો રક્ષક નિભાવ્યો.

પછી ટાર્કિવનિયસે લોકોની સલા એકઠી કરી, પેલા બે છોકરાઓને શિકારે મોકલ્યા, અને આગ્રહથી પ્રાર્થના કરી, કે “તાજ મારા શિર ઉપર મૂકો;” તથા મોટી સંખ્યાએ તેને પસન્દ કીધો. નવા રાજાએ એ પ્રસંગે એવા ઉત્સવો અને

તમાશા કરાવ્યા, કે તેવા પહેલાં કદાપિ રોમમાં દેખા-
યેલા નહીં.

આ રાજાના મહેલમાં એક સર્વિયસ ટલિયસ નામે
છોકરો હતો, અને તેની માં ગુલામ હતી. બાપ એક પ્રતિ-
ષ્ઠિત માણસ હતો, અને લડાઈમાં કપાઈ ગયો હતો. કેટલાં-
એક શત્રુનો ઉપરથી રાણીની એ છોકરા ઉપર કૃપા થઈ;
અને કેળવણીને લીધે તે એવો બન્યો, કે કોઈ પણ રોમન
તરુણ તેની સાથે સરખાવી શકાય નહીં. છેવટે રાજાએ પોતાની
પુત્રી તેની સાથે પરણાવી. જ્યારે ટાકિર્નિયસ પ્રિન્કસને
રાજ્ય કરતાં આડત્રીશ વર્ષ થયાં, ત્યારે એકસના પુત્રો, કે
જેમને પોતાનો વારસો બથાવી પડનાર રાજા ઉપર તથા જેને
તે ગાદી આપવા આહતો હતો તે તરુણ ઉપર રીસ હતી,
તેમણે રાજાની સામે એક કાવતરું રચ્યું. તેમણે કેટલાક
ખૂનીઓને નોકર રાખ્યા, જેઓ એક ખોટો કન્જિયો રાજા
પાસે લઈ ગયા; અને તે એકની વાત સાંભળતો હતો, ત્યાં
બીજાએ તેના માથા ઉપર કુહાડીનો ઘા કર્યો, અને તેને
મરી જાય તેટલો જખમી કર્યો. પણ રાણી દેનેકિયલે
એમ જાહેર કર્યું, કે “રાજાને માત્ર મૂર્છા થયેલી છે,
અને આશા છે કે તેઓ થોડા વખતમાં સાજા થશે. દરમિયાન
તેની આજ્ઞા છે, કે સર્વિયસ ટલિયસ તેના પ્રતિનિધિ તરીકે
કામ કરે.” પછી જ્યારે રાજાનું મૃત્યુ વધારે વાર છુપાવી
શકાયું નહીં, ત્યારે તેની સત્તા એટલી જખમી ગઈ હતી, કે
એકસના પુત્રો નિરાશ થઈ દેશ છોડી આલ્યા ગયા. નવા

રાજાએ પોતાનો અધિકાર સ્થિર કરવાને માણ રાજાના પુત્રો લૂશિયસ અને એરન્સની સાથે પોતાની દીકરીઓને પરણાવી. પછી સર્વિયસ દલિયસે ઘણાં ઉપયોગી કામ કર્યાં, અને બહુ લોકપ્રિય થયો.

હવે ટાર્કિર્નિયસ પ્રિન્કસના જે પુત્રો, કે જેઓ રાજાની જે દીકરીઓને પરણ્યા હતા, તેઓ બહુ વિરુદ્ધ સ્વભાવના હતા. મોટો લૂશિયસ અભિમાની તથા મહત્વાકાંક્ષી, પણ એરન્સ કોમલ સ્વભાવનો હતો. તેમની વહુઓ પણ તેવી જ અસમાન હતી; લૂશિયસની વહુ કોમલ તથા વિનીત, પણ એરન્સની વહુ દલિયા મહત્વાકાંક્ષી અને મગરૂર હતી. તે પોતાના પતિને તથા બહેનને તુચ્છ ગણતી; અને બનેલીને હુમેશાં વખાણતી. એવું બન્યું, કે પ્રથમ લૂશિયસની વહુ મરી ગઈ. થોડા વખત પછી એરન્સ મરી ગયો; તથા દલિયા લૂશિયસ ટાર્કિર્નિયસને પરણી; અને દિવસરાત તેને ઉશ્કેરવા લાગી. એટલે ટાર્કિર્નિયસે સેનેટરોમાં પોતાના પક્ષની એક ‘પાર્ટી’ કરી. છેવટે એક દિવસ હથિયારબંધ માણસોને લઈને તે સભાસ્થાનમાં ગયો, અને તખ્ત ઉપર બેઠીને રાજા ટાર્કિર્નિયસના નામથી સેનેટરોને બોલાવવાનો ઢંઢેરો પીટાવ્યો. તેઓ આવ્યા ત્યારે તેમની આગળ તે સર્વિયસની વિરુદ્ધ અતિશય બોલવા લાગ્યો. વૃંદ રાજા વાત સાંભળીને ત્યાં આવી પહોંચ્યો, એટલે ટાર્કિર્નિયસે પોતાના અસરને પકડીને સીડીને મથાળેથી નીચે સુધી પછ. તે પોતાના પરિજનોથી સબંધેલો ત્રાસથી અધમ્મ, ઘેર જતો

હતો, ત્યાં ખૂનીઓએ તેને પકડીને મારી નાખ્યો. દર-
મિયાન ટલિયા પોતાના પતિને મુળારકળાદી આપવાને
તથા તેને રાજ તરીકે સલામ કરવાને સલાસ્થાનમાં આવી
પહોંચી; અને જેવી તે ઘર તરફ પાછી વળતી હતી,
તેવામાં સારથીએ રાજનું શળ જોઈને ત્રાસ થવાથી રથ ઉભો
રાખ્યો. પણ પેલીએ આજ્ઞા આપી, કે “ચલાવ”; અને
આ પ્રમાણે પોતાના પિતાના રુધિરથી ખરડાયેલી તે ઘેર
આવી. પછી એવા ત્રાસદાયક ઘનાવથી ઘગડેલા રસ્તાને
“શાપિત શેરી”નું નામ મળ્યું હતું.

ટાકિર્નિયસ મુપર્બસ એટલે “અભિમાની”નું ઉપ-
નામ ધારણ કરીને રાજ્ય કરવા લાગ્યો. તેણે ટારપીઅનની
ટેકરી ઉપર એક ભવ્ય દેવાલય બંધાવવું શરૂ કર્યું, ત્યાં એક
વાર એવું બન્યું, કે એક સર્પ આવી ચડ્યો, અને તે આહુતિ-
ઓ આપતો હતો તે ખાઈ ગયો. આ અપશકુનથી
ભીતિ પામીને રાજ્યે ક્રીસમાં ડેટ્રીની દેવવાણીને પ્રશ્ન
કરવા માટે પોતાના ટાઇટસ તથા એરન્સ નામના બે પુત્રોને
તથા જૂનિયસ નામે એક ભાણેજને મોકલ્યા. એ ભાણેજ
પોતાના મામાને અદેખાઈ ન થાય તે માટે મન્દબુદ્ધિ હોવા-
નો દેખાવ રાખતો હતો; અને તેટલા માટે પૂટસ એટલે
“જડ”ના ઉપનામથી ઓળખાતો. કામ થઈ રહ્યા પછી
તેમણે દેવવાણીને પૂછ્યું, કે “અમારામાંથી કોને સર્વોપરિ
અધિકાર મળશે?” તે દેવવાણીએ જવાબ આપ્યો, કે “જો
પોતાની માતાને પિંડિયું ચુમ્બન કરશે તેને.” પછી રાજા

"LUCRETIA AT HER LOOM."

ટાકિર્ચનના જે પુત્રોએ ઘેર જઈને પહેલું ચુમ્બન કાણે લેલું તે ઠરાવવાને ગ્રિહીઓ નાખવાનો નિશ્ચય કર્યો. પણ ધૃતસ દેવવાણીનો જૂદો આશય સમજી જઈને જાણે હોકર વાગી હોય તેમ જમીન પર પડ્યો; અને પૃથ્વીને જ ળધા નશ્વર પદાર્થોની સાથી માતા માનીને તેણે ચુમ્બન આપ્યું.

જ્યારે ટાકિર્ચનના પુત્રો ધૃતસ સહિત પાછા આવ્યા, ત્યારે રાજા એક જગ્યાને ઘેરો ઘાલી પડ્યો હતો. ઘેરો રહ્યો તે દરમિયાન તરુણો રાત્રે દારૂ પીતા, અને ઉન્મત્ત થતા. એક રાત્રે રાજાના ત્રીજા દીકરા એકગ્રસ્ત્રે મિજબાની આપી હતી, તેમાં ઇશ્વરિયસનો પુત્ર કોટલેટિનસ, જે કોટલેટિયાનો ગવર્નર નિમાયો હતો, તે હાજર હતો. પછી સૌ પોતા-પોતાની પત્નીઓની લાયકી સમ્બન્ધી વિવાદ કરવા લાગ્યા; અને જ્યારે દરેક એમ જોડ્યો, કે “મારી પોતાની પત્ની સૌથી લાયક છે,” ત્યારે કોટલેટિનસે કહ્યું, કે “ગૃહસ્થો, આલો આપણે ઘોડે ચડી જઈએ, અને આપણી પત્નીઓ શું કરે છે તે જોઈએ; તેમને આપણા આવવાની ધારણા નથી, એટલે આપણે સત્ય જાણી શકીશું.” એટલે તેઓ ઘોડા દોડાવતા ત્વરાથી રોમ પહોંચ્યા; અને ત્યાં તેમને બીજા ળધાની પત્નીઓ ખાનપાનમાં મત્ત માલુમ પડી. પણ જ્યારે તેઓ કોટલેટિયા પહોંચ્યા, ત્યારે કોટલેટિયસની પત્ની હુક્રેશિયાને તેમણે બીજીઓની માફક રમતગમતમાં નહીં, પણ પોતાની દાગીરીઓની વચ્ચે બેઠાં કાંતવાનું અને વણવાનું કામ કરતી દીડી. પછી ળધાએ કબૂલ કર્યું, કે “હુક્રેશિયા સૌથી લાયક છે.”

હવે લુક્રેશિયા રૂપૂરિયસ લુક્રેશિયસ નામે એક રોમન અમીરની દીકરી હતી, અને એ અમીર નગરનો રક્ષક હતો ; કારણકે રિવાજ એવો હતો, કે રાજાઓ જ્યારે લડાઈ ઉપર જાય, ત્યારે પોતાની ગેરહાજરીમાં નગરનું રક્ષણ કરવાને એક મુખ્ય માણસને મૂકતા જાય.

પણ એવું જાન્યું કે રાજપુત્ર સેકસ્ટસે જ્યારે સુંદર લુક્રેશિયાને દીડી, ત્યારે તેને વ્યભિચારની ઇચ્છા થઈ ; એટલે થોડા દહાડા પછી તે ફરી કોર્ટલેટિયા આવ્યો, અને લુક્રેશિયાએ પોતાના પતિના સમ્બન્ધી તથા મિત્ર તરીકે તેની સરભરા કરી. પણ મધ્યરાત્રિએ તે ચોરપગલે તેના શયન-ગૃહમાં આવ્યો ; અને જમણા હાથમાં એક તલવાર રાખી ડાબો હાથ તેની છાતી પર મૂકી ઘોડ્યો, કે “મારી ઇચ્છાને તાળે થા, નહીંતો હું તને અને તારી પાસે એક ગુલામને કાપી નાખીશ, અને એમ જાહેર કરીશ, કે તમને મેં વ્યભિચારમાં પકડ્યાં.” એટલે ભીતિથી જે કદાપિ ડગત નહીં તે લજ્જાને અધીન થઈ ; અને સેકસ્ટસ આ શરમનું કર્મ કરીને છાવણીએ પાછો ગયો.

તરત લુક્રેશિયાએ પોતાના પિતાને અને પતિને કાસદો મોકલી ઘોલાવ્યા. તેઓ ત્વરાથી આવ્યા. લુક્રેશિયસની સાથે વેલેરિયસ તથા કોર્ટલેટિનસની સાથે જૂનિયસ ધ્રૂટસ આવ્યા. તેમણે અન્દર આવીને જાળર પૂછી. લુક્રેશિયા જાધી વાત કહીને ઘોલી, કે “પણ શરમ માત્ર મારા

"TARQUIN."

શરીરે સહન કરી છે, કારણકે મારી ઇચ્છાની એમાં સંમતિ નહોતી. તેટલા માટે તે દુષ્ટ સેક્સટસ ઉપર માફ વૈર લેજો. પણ જોકે મારા હૃદયે પાપ કર્યું નથી, તથાપિ મારાથી હવે છવાય નહીં. હુકેશિયા અશુદ્ધિમાં છવાવું દ્રષ્ટાન્ત આપશે નહીં.” આટલું બોલી તેણે છરી કાઢી, અને પોતાના હૃદયમાં ભેંટી દીધી.

તેના પિતા અને પતિ એ જોઈને આક્રંદ કરવા લાગ્યા; પણ ઘૂટસે છરી જખમમાંથી ખેંચી લીધી, અને ઊંચી કરીને કહ્યું, કે “આ પવિત્ર રુધિરના ક્ષમ ખાઈને હું દેવોની આગળ પ્રતિજ્ઞા કરું છું, કે અભિમાની ટાર્કિવનિયસ અને તેના ખૂની કુટુમ્બની ન્યાયજ્ઞ હું આગ, તલવાર, અને જે જનશે તે સાધન લઈને પડીશ; અને તેઓ કે બીજા કોઈ હવે પછી રોમના રાજા થશે નહીં.” પછી તેણે કોર્ટેલેટિનસ, હુકેશિયસ તથા વેલેરિયસને તે છરી આપી, અને જડ જૂનિયસના મોઢામાંથી એવા શબ્દો સાંભળતાં આશ્ચર્ય પામતાં તે બધાએ પણ તેવા ઝોગન ખાધા. પછી તરત તેઓ રોમ ગયા, અને ત્યાં લોકોની સલા મેળવી એવો ઠરાવ કરાવ્યો, કે ટાર્કિવનાને દેશનિકાલ કરવા, તથા રાજાનું પદ હુમેશાંને માટે કાઢી નાખવું. ત્યારે રાજા નગરની ખાસે આવ્યો, ત્યારે તેણે દરવાજા પોતાની સામે બંધ કરેલા દીઠા. તે રોમ તરફ મુસાફરી કરતો હતો, તે દરમિયાન ઘૂટસે છાવણીમાં જઈને લશ્કરમાં બળવો જગાડ્યો હતો; એટલે રાજાને પોતાની પત્ની અને પુત્રો

સાથે દેશવટે ગયા વગર બીજો માર્ગ રહ્યો નહીં. પચીશ વર્ષ રાજ્ય કર્યા પછી ટાર્કિર્નિયસ દેશનિકાલ થયો; તથા બૂટસે લોકો પાસે સોગન લેવડવ્યા, કે “હવે ફરીને કદાપિ રોમમાં રાજ્યો થવા દેવા નહીં.”

દેશનિકાલ થયા પછી રાજા ટાર્કિર્નિ રોમમાં એલચી મોકલ્યા, અને કહાવ્યું, કે “મારી મિલકત મને સુપ્રત થવી જોઈએ”; અને સેનેટે ઠરાવ કર્યો, કે તેની અરજ મંજૂર રાખવી. પણ એ એલચીઓએ થોડાંક માણસોને ઉશ્કેરીને રાજાને પાછો લાવવા કાવતરું રચ્યું. કાવતરાઓ-રોમાં બૂટસ, કે જે કોન્સલ નિમાયો હતો, તેના ટાઇટસ અને ટાઇમ્બીરિયસ નામે બે પુત્રો હતા; અને તેમણે રાજાના એલચીઓને પત્રો આપેલા. પણ એવું બન્યું, કે કોઇક શુભામને એ વાતની ખબર પડી. અને તેણે જઈને એ કોન્સલોને બહાર કરી; જેથી એલચીઓને કાગળો સુદ્ધાં પકડવામાં આવ્યા. શુનેહગારો તરત કેદ થયા; પણ એલચીઓને સ્વાજ પ્રમાણે છોડી દેવામાં આવ્યા, અને રાજા ટાર્કિર્નિની મિલકત લોકોમાં લૂટાઈ ગઈ.

પછી શુનેહગારોની તપાસ ચાલી, અને એ દેખાવથી બધા જોનારાઓ પિગળી ગયા; કારણકે તેમાં રોમના વિમોક્ષક બૂટસના પોતાના પુત્રો હતા. અને હવે બૂટસ પોતાના દેશને કેવો ચાહતો હતો તે બધાના જોવામાં આવ્યું; કારણકે તેણે હુકમ આપ્યો, કે “બધા દ્રોહીઓનો અને પ્રથમ મારા પુત્રોનો શિરચ્છેદ કરવો.” કોન્સલ તરીકેની

**"AND LIKE A DAM THE MIGHTY WRECK
LAY RIGHT ACROSS THE STREAM."**

ફરજ અને પિતા તરીકેની લાગણીઓનું મન્થન લોકો તેના ચહેરામાં જોઈ શકતા હતા. અને જોકે બધા તેની તારીફ કરતા હતા, તોપણ બધાને દયા વધારે લાગતી હતી.

પછી ટાઈર્નને ટાઈર્નિઆઈ અને વીઆઈના લોકોને પક્ષમાં લઈ રોમ ઉપર ચડાઈ કરી. લડાઈ થઈ તેમાં કોન્સલ બ્રૂક્સ મરાયો; પણ રોમનો વિજયી થયા.

છેવટે ટાઈર્નને ક્લૂઝિયમના લાર્સ પોર્સેનાની મદદ માગી; અને તે મોટું લશ્કર લઈને રોમ ઉપર ચડી આવ્યો. તે એટલી ત્વરાથી આવ્યો, કે પૂલનો નાશ થઈ ગયો તે પહેલાં તે તેની પાસે પહોંચ્યો; અને જો તે ઓળંગવા પામ્યો હોત, તો શહેર પાયમાલ થાત. ત્યારે હોરેશિયસ કરીને એક એકાદ પણ કુલીન રોમન લાર્શિયસ અને હાર્મિનિયસ નામે બે મિત્રોને લઈને પૂલને ણીજો છેડે ગયો; અને પાછળથી રોમનો કાપતા હતા, તે દરમિયાન સામેની આખી સેનાને તેમણે રોકી રાખી. જ્યારે પૂલ લગભગ કંપાઈ રહ્યો, ત્યારે તેના બે મિત્રો પાછા ગયા; પણ હોરેશિયસ દુશ્મનોના દલ સામે એકલો ઉભો રહ્યો. પૂલનાં બધાં પાટિયાં નદીમાં પડી રહ્યાં, ત્યાં સુધી તે પોતાના સ્થાનકે થોડ્યો; અને પછી “પિતા ટાઇબર, હું તને પ્રાર્થના કરું છું કે મને ધારી અને તારી લે,” એમ બોલીને તે નદીમાં પડ્યો. ઘવાયેલો અને બખ્તર તથા હથિયારોના ભારથી હેરાન છતાં તે સલામતીમાં કિનારે પહોંચ્યો.

રોમનોએ તેને ઘણું માન આપ્યું, તથા તેની પ્રતિમા બહાર જગ્યાએ મૂકાવી; અને એક દિવસમાં હજી ફેરવી શકે તેટલી જમીન તેને બક્ષીસ આપવામાં આવી.

લોર્ડ મેકોલેએ હોરેશિયસના પરાક્રમની આટલી કથાને વિસ્તારીને એક નહાતું સરખું કાવ્ય લખ્યું છે; જેમાંથી થોડાએક ભાગ આહીં ગાયનમાં ઉતારવામાં આવ્યા છે. ગાયનોના વિષયો નીચે પ્રમાણે છે :—

પૃષ્ઠ ૬—પહેલા ગાયનમાં લાર્સ પોર્સેનાએ ટાર્કિવિનને મદદ આપવાના કસમ લીધા, અને પોતાના સૈન્યને યોલાવ્યું, અને તે આવ્યું, તેની વાત છે.

પૃષ્ઠ ૧૦—બીજા ગાયનમાં સૌ યુવાન રણુમાં ચડતાં મૃગો, જલચરો, તરુઓ વગેરેની સ્થિતિનો વૃત્તાન્ત છે.

પૃષ્ઠ ૧૩, ૧૭—ત્રીજા તથા ચોથા ગાયનમાં સેનાતું વર્ણન છે.

પૃષ્ઠ ૨૧—પાંચમા ગાયનમાં કોન્સલના સચિન્ત કુતૂહલના ઉદ્ગારો છે.

પૃષ્ઠ ૨૪—છઠ્ઠા ગાયનમાં સેકસ્ટસને દૂરથી જોતાં રોમન સ્ત્રીઓનાં શાપનાં વચન છે.

પૃષ્ઠ ૨૮—સાતમા ગાયનમાં કોન્સલની વધતી જતી
ચિન્તાના ઉદ્ગારો છે.

પૃષ્ઠ ૩૩—આઠમા ગાયનમાં હોરેશિયસની વીચ્છાદ છે.

પૃષ્ઠ ૩૭—નવમા ગાયનમાં હોરેશિયસ કોન્સલને
ઉપાય બતાવે છે, તેનાં વચન છે.

પૃષ્ઠ ૪૦—દશમા ગાયનમાં પ્રાચીન રોમનોનાં શુભ્ણ-
ની સ્તુતિ છે.

પૃષ્ઠ ૪૫—અગિયારમા ગાયનમાં ગાયકના વખતના
રોમના અધઃપાતનો વિલાપ છે.

પૃષ્ઠ ૪૯—બારમા ગાયનમાં ફરી સેનાનું વર્ણન છે.

પૃષ્ઠ ૫૩—તેરમા ગાયનમાં હોરેશિયસે લોયુલસ
નામના એક આંચિયાને માર્યો, તે
પ્રસંગનાં વચન છે.

પૃષ્ઠ ૫૭—ચૌદમા ગાયનમાં લૂનાનો ઠાકોર એસ્કર
દમામથી હોરેશિયસની સામે આ-
લ્લ્યો, તે પ્રસંગનાં તેનાં વચનો
વગેરેની વાત છે.

પૃષ્ઠ ૬૨—પંદરમા ગાયનમાં હોરેશિયસે એસ્કરને
માર્યો, તે પ્રસંગનાં વચનો છે.

પૃષ્ઠ ૬૬—સોળમા ગાયનમાં હોરેશિયસની ટાઇબરને
પ્રાર્થના છે.

પૃષ્ઠ ૭૦—સત્તરમા ગાયનમાં હોરેશિયસના તરવાનું
વર્ણન છે.

પૃષ્ઠ ૭૪—અઠારમા ગાયનમાં હોરેશિયસ કાંઠે આવે
છે, અને રોમનો તેનો સત્કાર કરે છે,
તેની વાત છે.

પૃષ્ઠ ૭૭—ઓગણીશમા ગાયનમાં આશીર્વચન છે.

॥ साग र मे ॥

નોટેશનની સૂચના.

નોટેશન.—માત્ર જોઈને ગાવું અથવા વગાડવું તેને માટે નિશાનીઓથી જાણવા એક ધોરણને નોટેશન કહી શકાય.

ગાવા અથવા વગાડવામાં મુખ્ય સ્વર અને કાળની અગત્ય છે, જેમકે હારમોનિયમમાં આપણે કોઈ ગાયન વગાડીએ તો ગાયનના શબ્દો વગાડતા નથી, પણ શબ્દોમાં આવતા ઉંચા નીચા સ્વરને તેની ગતિ પ્રમાણે વગાડીએ છીએ, તેથી નોટેશનમાં પ્રથમ સ્વર અને કાળની નિશાનીઓની જરૂર છે.

આજ સુધી અમારા તરફથી બહાર પડેલ પુસ્તકોમાંના ગાયનોના નોટેશનમાં ત્રણ શાહી વાપરવામાં આવી છે, જે સર્વ વાચકોના લક્ષમાં હશે; પણ શીખનારને કેટલીક સરલતા પડવાના હેતુથી આ પુસ્તકમાં માત્ર ‘લાલ અને કાળી’ જેવા શાહીથી કામ લેવામાં આવ્યું છે, જે પ્રિય વાચકોને ખુદી રીતે દેખાઈ આવે તેમ છે.

સ્વર.—ગાવા અથવા વગાડવામાં કામ લાગે એવા મુખ્ય સ્વર સાત છે, જેને શુદ્ધ સ્વર કહે છે. તેને અનુક્રમે

સા, રી, ગ, મ, પ, ધ, ની એવા નામથી ઓળખીએ છીએ. આ સાત શુદ્ધ સ્વરને કોઈપણ નિશાની આપવામાં આવશે નહીં.

તે સિવાય એના પેટા સ્વર પાંચ છે. જેમાંના ચાર કોમળ અને એક તીવ્ર છે. સાત શુદ્ધ સ્વરમાં “સા” અને “પ” તે બે સ્વર અચળ છે, એટલે તેનું તીવ્ર કોમળ રૂપ થઈ શકતું નથી; અને બીજા પાંચ સ્વર ચલિત છે, એટલે તેનું ધ્વનિમાં ભિન્નપણું થાય છે. પાંચ ચલિત સ્વરોમાં રી, ગ, ધ, ની, તે ચાર સ્વરો કોમળ થઈ શકે છે, અને તે કોમળ સ્વરની ઓળખાણ માટે તે સ્વર પાસે ઇંગ્રેજી (f) ‘એફ’ અક્ષરનું કાળી શાહીથી નિશાન મૂકવામાં આવશે, જેમકે રીf, ગf, ધf, નીf.

બાકી રહેલો ચલિત એક સ્વર—એટલે મધ્યમ સ્વર તીવ્ર થઈ શકે છે, કોમળ થઈ શકતો નથી, કારણકે જે શુદ્ધ મધ્યમ છે તેજ કોમળ છે; માટે આવા તીવ્ર સ્વરની પાસે ઇંગ્રેજી (s) ‘એસ’ અક્ષરનું કાળી શાહીથી ચિહ્ન કરવામાં આવશે, જેમકે મs.

સસેક.—ચાર કોમળ, એક તીવ્ર અને સાત શુદ્ધ સ્વર મળી ચાર સ્વરોના સમૂહને એક ‘સસેક’ કહે છે. ગાવા અથવા વગાડવામાં ઘણું કરી આવાં ત્રણ સસેકોની જરૂર હોય છે, જેને મંદ્ર, મધ્ય, અને તાર સસેક કહે છે. એમાં મધ્ય સસેકના કોઈ સ્વરને કોઈપણ નિશાન આપવામાં આવશે નહીં,

અને મધ્ય સપ્તકથી ઉતરતા એક સપ્તકના દરેક સ્વરને એટલે મંદ્ર સપ્તકના સ્વરો નીચે લાલ શાહીથી (,) આવું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે ની, ધ, પ, મ, ગ, રી,

મધ્ય સપ્તકથી એક સપ્તક ચઢતા દરેક સ્વરને એટલે તાર સપ્તકના દરેક સ્વરની ઉપર (') આવું નિશાન લાલ શાહીથી મૂકવામાં આવશે, જેમકે સા', રી', ગ', મ', વગેરે.

ઉપર બતાવેલ બાર સ્વરોમાંથી હરકોઈ જે સ્વરો નોટશનમાં ગોઠવાયેલા હોય છે, તે અમુક કાળની ગતિના પ્રમાણમાં હોય છે. આ પ્રમાણ મુખ્ય (૬) છે. તેઓનાં નામ:—
૧ કાકપદ, ૨ દ્વિગુરુ, ૩ ગુરુ, ૪ લઘુ, ૫ દ્રુત, ૬ અનદ્રુત અથવા વિરામ. આ પ્રમાણોનો હિસાબ એમ છે કે, એક કાકપદના બે દ્વિગુરુ થાય છે, તેમ એક દ્વિગુરુના બે ગુરુ, એક ગુરુના બે લઘુ, એક લઘુના બે દ્રુત, અને એક દ્રુતના બે અનદ્રુત થાય છે.

ઉપર કહેલાં પ્રમાણોનું બંધારણ માત્રા ઉપર રહેલું છે. સામાન્ય રીતે લઘુની એક માત્રા ગણાય છે, તો ગુરુની બે, દ્વિગુરુની ચાર, કાકપદની આઠ, દ્રુતની અડધી અને અનદ્રુત—એટલે વિરામની પા માત્રા થાય છે. નોટશનમાં દ્રુતની નિશાની (,) આવી રાખવામાં આવી છે, અને અનદ્રુતની નિશાની (') આવી રાખવામાં આવી છે.

એક લઘુ સ્વરમાં સરખા લાગે બે સ્વરો હશે, એટલે અડધી અડધી માત્રાના બે સ્વરો હશે, તો તે બે સ્વરો વચ્ચે

કોમાતું એકજ ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે સા, રી : ગ, મ : વગેરે.

એક લઘુ સ્વરમાં સરખા ભાગે ચાર સ્વરો હશે—એટલે પા પા માત્રા સુધી સ્વરો લંબાવવાના હશે—તો તેમાંના દરેક સ્વર પાસે (,) આપું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે સા, રી, ગ, મ, : વગેરે.

એક દ્રુત અને એક અનદ્રુત મળી એક દ્રુતવિરામ એટલે પોણી માત્રા થાય છે, તેનું ચિહ્ન (:) આપું રાખવામાં આવ્યું છે.

એક લઘુ અને એક અનદ્રુત મળી લઘુવિરામ—એટલે સવા માત્રા થાય છે; તેમ એક લઘુ અને એક દ્રુત મળી લઘુદ્રુત એટલે દોઢ માત્રા થાય છે; એક લઘુ, એક દ્રુત, અને એક અનદ્રુત મળી એક લઘુદ્રુતવિરામ—એટલે પોણીજે માત્રા થાય છે. એવી રીતે પા પા માત્રા ચઢતાં ચઢતાં છેવટ કાકપદ સુધી થઈ શકે છે, તેઓને મિશ્રાંગ કહે છે, જેની નિશાનીઓ આગળ સમજાવવામાં આવશે.

તાલ.—આવાં કાળનાં પ્રમાણો નિયમિત આવવાથી તાલ થાય છે. તે વિષે સંસ્કૃત કોષકાર અમરસિંહ કહે છે કે “તાલઃ કાલક્રિયામાનઃ” “કાળની ક્રિયાનું માન—એટલે માપ તેનું નામ તાલ.” તાલનું અંધારણુ માત્રાઓ ઉપર રહેલું છે. કોઈ તાલમાં ચાર તો કોઈ તાલમાં પાંચ, કોઈમાં છ તો કોઈમાં સાત આઠ વગેરે માત્રા આવે છે, જેમકે ત્રિતાલ આઠ માત્રા-

નો તાલ છે, તેમ સૂક્ષ્મ, અંધક વગેરે દશ માત્રાના તાલ છે, અને ધ્રુવપદ બાર માત્રાનો છે, વગેરે.

માત્રાનું પ્રમાણ તન્દુરસ્ત મનુષ્યની નાડીના વેગ સરખું છે. જેટલા વેગે નાડી વહે છે, તેટલા વેગના પ્રમાણને એક લઘુ અથવા માત્રા કહે છે. તેને નોટેશનમાં (: :) આવા ચિહ્નથી દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

આવૃત અને સમ, —અમુક તાલમાં આવૃતી માત્રાઓ જ્યારે પૂરી થઈ રહે છે, ત્યારે તેનું એક આવૃત્ત થયું એમ કહેવાય છે. આવા એક આવૃત્તમાં નિયમિતપણે બે, ત્રણ, ચાર, વગેરે તાલના ઠપકા આવે છે તેને ગ્રહ કહે છે. જેમકે ત્રિતાલમાં આઠ અથવા સોળ માત્રા આવે છે તેમાં ચાર ચાર માત્રાના અંતરે ત્રણ તાલના ઠપકા દેવાય છે, અને એક ખાલી^૧ દેવાય છે, તેમાં પણ ચાર માત્રાનો અવકાશ રહેલો છે. આવી રીતે ત્રિતાલની સોળ માત્રાઓને સરખા ચાર ભાગે વહેંચેલી છે. ત્રણ ઠપકામાં બીજા ઠપકા ઉપર તેની સમ^૨ છે.

ઉપર બતાવેલ પ્રમાણે ત્રિતાલના ત્રણ તાલ દેવાય છે. તે ઠપકાઓનું પ્રમાણ દેખાડવા માટે ગાયનના નોટેશનની શરૂઆતમાં $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ આ પ્રમાણે લખવામાં આવશે, જેથી આ ગાયન કયા તાલમાં છે તે પ્રથમજ જણાઈ આવે.

૧ ખાલી એટલે હાથ ઉલટો કરી તાલની જગ્યા બતાવવી તે.

૨ સમ એટલે તાલનું ઉત્પત્તિસ્થાન અથવા જે ઠેકાણે કુદરતી રીતે માણસનું મન ખેંચાઈ માથું નમાવાય છે તે.

સૂક્ષ્માગની દશ માત્રાઓ ચાર, જે, ચારના પ્રમાણમાં વેહેં-
ચાયેલી છે, જે $\frac{1}{4} : \frac{1}{2} : \frac{3}{4} : 1$ આવા અંકચિહ્નથી દર્શાવવામાં
આવશે.

એવી રીતે નોટેશનની શરૂઆતમાં જ્યાં આગળ આવા
ગમે તે આંકડા લખેલા હોય તે પરથી તે તાલનું રૂપ સમજી
લેવું, તેમાં પહેલા આંકડા ઉપર 'સમ' સમજવી.

હવે જેવી રીતે અમુક તાલના એક આવૃત્તની માત્રા-
ઓના વિભાગ પડેલા હશે, તેવીજ રીતે નોટેશનમાં પણ
(|) આવી ઉભી લીટીથી વિભાગ પાડવામાં આવશે. આ
ઉભી લીટી સ્તંભના નામથી ઓળખાય છે. એક સ્તંભથી
બીજા સ્તંભની અંદર એટલે એક ઠપકાથી બીજા ઠપકાની અંદર
જેટલી માત્રાઓ આવતી હશે તેટલીજ માત્રાઓનાં ખાનાં
(: :) આવાં પોઈન્ટથી જૂદાં પાડી દેખાડવામાં આવશે,
જેમકે ત્રિતાલમાં ખાલી સહિત ચાર ચાર માત્રાના અંતરે
ચાર સ્તંભ આવી શકે છે તો તેને નીચે મુજબ દર્શાવવામાં
આવશે :—

: : : | : : : | : : : | : : : |

વળી દરેક સ્તંભના પહેલા ખાના ઉપર આવતા તાલના
ઠપકાઓનાં ચિહ્ન લાલ શાહીથી (—) આવી રીતે કરવામાં
આવશે, અને (—) આવી આડી લીટી ઉપર જે ઠેકાણે (—) આ
પ્રમાણે પોઈન્ટ મૂકેલું હોય તેને સમનો ઠપકો સમજવો, અને
જે ઠેકાણે (o) આવું શૂન્ય કરેલું હોય ત્યાં ખાલી છે એમ સમ-

જો લઘુવિરામ એટલે સવા માત્રા સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તેને આ પ્રમાણે દર્શાવવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : ૪ રી ; | ગ ૪ મ ; | વગેરે.

દોઢ માત્રા સુધી એટલે લઘુદ્વિત સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : ૪ રી, | ગ : ૪ મ, | પ : ૪ ધ, | ની : ૪ સા, | વગેરે.

પોણી જે માત્રા એટલે લઘુદ્વિતવિરામના પ્રમાણમાં સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : ૬ રી , | ગ : ૬ મ , | વગેરે.

શુરુના પ્રમાણમાં એટલે જે માત્રા સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : — : રી — : | ગ : — : મ : — | વગેરે.

અત્યુતના પ્રમાણમાં એટલે ત્રણ માત્રા સુધી સ્વર લંબાવવાનો હશે, તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| સા : — : — | રી : — : — | ગ : — : — ,

| મ : — : — — વગેરે.

તેમજ ચાર, પાંચ, છ, ઇત્યાદિ કાકપદ સુધી અથવા તેથી પણ વધારે માત્રા સુધી તાણવાના સ્વરો હશે, તો તેને તેટલાં ખાનામાં આડી લીટી દોરી સમજાવવામાં આવેલું છે, જેમકે—

| સા : — : — : — | રી : — : — : — | — : ગ : — : — |

| — : — : — : મ — | વગેરે.

કેટલાંક ગાયનોમાં અમુક કાળના પ્રમાણ સુધી ચૂપ રહેવાનું હોય છે, જેને ઇંગ્રેજીમાં (રેસ્ટ) કહે છે, તેને માટે તે કાળના પ્રમાણમાં સ્વરો નહીં લખતાં ખાસ જેટલા ટાઇમનો રેસ્ટ હશે તેટલા વખતનું માત્ર ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે, જેમકે પા માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તેને આવી રીતે બતાવવામાં આવશે :—

| , સા : રી : , | વગેરે.

આમાં પહેલી માત્રાના ખાનામાં પ્રથમ પા માત્રા સુધી ચૂપ રહી ‘સા’ ને પોણી માત્રા સુધી લખાવવાનો છે તથા બીજા ખાનામાં પ્રથમ ‘રી’ નો પોણી માત્રા સુધી ઉચ્ચાર કરી પછી પા માત્રા સુધી ચૂપ રહેવાનું છે.

અરધી માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે મુજબ :—

| , સા, : રી, , | વગેરે.

પોણી માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે મુજબ :—

| ˘ : સા , : સા , : વગેરે.

જો એક માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે મુજબ :—

| ˘ : સા | રી : | વગેરે.

જો માત્રાનો રેસ્ટ હશે તો તે નીચે પ્રમાણે :—

| ˘ : : સા : રી | ગૌ : મ : — : | વગેરે.

આ પ્રમાણે જેટલી માત્રાના રેસ્ટ હશે તે પ્રમાણે તેનાં ચિહ્નથી દર્શાવવામાં આવશે.

કાળ.—સર્વ તાલની માત્રા એક સરખી રીતે ગણાતી નથી, કેાઇમાં ઉતાવળથી તો કેાઇમાં ધીમેથી ગણવી પડે છે—એટલે તેના કાળની ગતિ પ્રમાણે ગણવામાં આવે છે. કાળ મુખ્ય ત્રણ પ્રકારના છે :—૧ વિલંબકાળ, ૨ મધ્યકાળ, ૩ દ્રુતકાળ.

વિલંબકાળમાં ઘણી ધીમી લય રાખવી પડે છે—એટલે તેની માત્રા પણ ધીમે ગણાય છે. મધ્યકાળમાં વિલંબકાળ કરતાં ઉતાવળી લય રાખવી પડે છે, એટલે તેની માત્રા વિલંબકાળ કરતાં ઉતાવળથી ગણવી પડે છે. અને દ્રુતકાળમાં મધ્યકાળ કરતાં પણ ઉતાવળી લય રાખવી પડે છે—એટલે તેની માત્રા પણ ઘણી ત્વરાથી ગણવી પડે છે.

તે સિવાય બીજા બે કાળ છે, જેને મધ્યવિલંબિતકાળ અને મધ્યદ્રુતકાળ કરી કહે છે. વિલંબિતકાળ અને મધ્ય-

કાળની વચ્ચેનો કાળ તે મધ્યવિલંબિતકાળ કહેવાય, અને મધ્યકાળ અને દ્રુતકાળની વચ્ચેનો કાળ તે મધ્યદ્રુતકાળ કહેવાય.

જે ગાયનમાં જેવા કાળ રાખવાનો હુશે તે દરેક ગાયનને મથાળે લખવામાં આવશે.

વળી કોઈ ગાયનનો અમુક ભાગ જે વખત લેવો પડે છે, ત્યાં જે વખત લેવા માટે (||) આવી ઉભી જે લીટી કરવામાં આવશે, તે નીચે પ્રમાણે:—

। સા : રી : ગ : મ | પ : ધ : ની : સા ॥ વગેરે.

કયે ઠેકાણેથી જે વખત જોલવાનું છે તેને માટે જે ઠેકાણેથી ખીલુ વખત જોલવાનું હશે તે ઠેકાણે અને જે ઉભી લીટી નીચે પણ (+) આવી લાલ શાહીની ચોકડી કરવામાં આવશે, જેમકે—

। સા : રી : ગ : મ | પ : ધ : ની સા ।

ગાયનનો ભાગ ખીલુ વખત જોલતાં તેના પ્રથમ વખત જોલેલા સ્વરોમાંથી કેટલાક સ્વરો મૂકી દેવા પડે છે તો તેને માટે આ પ્રમાણે નિશાની રાખવામાં આવી છે, જેમકે—

૧-૧૦.	૨-૧૦
-------	------

। સા : રી : ગ : મ | પ : ધ : ની સા | પ : મ : ગ : રી વગેરે.

આમાં સા, રી, ગ, મ, પ, ધ, ની, સા, એટલા સ્વરો બે વખત બોલવાના છે, પણ તેમાં બીજી વખત બોલતાં સા, રી, ગ, મ એટલા સ્વર લઈ પ, ધ, ની, સા, એ ચાર સ્વર છોડી દઈ તે જગ્યોએ પ, મ, ગ, રી, એ ચાર સ્વર લેવાના છે. જેની અંદર (૧-૫૦) આ પ્રમાણે એટલે પહેલી વખત એવું લખેલ છે તે ભાગ બીજી વખત બોલતાં છોડી દેવો, અને તે જગ્યોએ જેની અંદર (૨-૫૦) આ પ્રમાણે એટલે બીજી વખત એવું લખેલ છે તે ભાગ અહીં કરવો, એ પ્રમાણે વિશેષ સમજી લેવું.

સિવાય કેટલાંક ગાયનોમાં રાગ તથા તાલ પણ બદલે છે. જે ઠેકાણેથી ચાલતો રાગ બદલાતો હશે તે ઠેકાણે (x) આવું લાલ શાહીનું નિશાન મૂકવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : રી : ગ : મ | ^x પ : ધ f : ની f : સા | વગેરે.

જે ઠેકાણેથી ચાલતી તાલ બદલાતી હશે, તે ઠેકાણે (⊕) આવું લાલ શાહી વતી ચિહ્ન કરવામાં આવશે, જેમકે—

| સા : રી : ગ : મ | રી : ગ : મ | ગ : મ : પ | વગેરે.

જે સ્વરોમાં જે અક્ષરો બોલવાના હશે, તે સ્વરોની નીચે તે અક્ષરો લખવામાં આવશે, જેમકે—

એક અક્ષરમાં બે ત્રણ અથવા વધારે સ્વરો લેવાના હશે, તો અમુક સ્વરની નીચે આવતો એક અક્ષર લખી બીજા સ્વરોની નીચે કાંઈપણ લખવામાં આવશે નહીં, જેમકે—

સા : રી : ગ : મ	વગેરે.
હે	

અસ્તાઈ અને અંતરો.—દરેક ગાયનને અસ્તાઈ અને અંતરો હોય છે. અસ્તાઈ એટલે પ્રથમનો ભાગ. અસ્તાઈનો મૂળ સંસ્કૃત શબ્દ સ્થાયી છે. અસ્તાઈની પછીનો ભાગ તે અંતરો, તેમ કેટલાંક ગાયનોને બે અંતરો પણ હોય છે. બીજા અંતરને અભોગ (આભોગ) કહે છે.

અસ્તાઈની શરૂઆતમાં ઇંગ્રેજી (B) બી અક્ષરનું લાલ શાહીથી નિશાન કરવામાં આવશે. બી અક્ષર નોટશનપદ્ધતિકર્તાનું નામ પણ સૂચવે છે, જેમકે—

માત્રા ૨૪:૨ B	સા : રી : ગ : મ	ગૈ : — : રી : સા
	મુ દ મ ય	મં ગ જ

— : ધ : — : ની	સૌ : — : — : —	વગેરે.
મુ ર	તી	

અસ્તાઈ પૂરી થવાનું લાલ શાહી વતી (|) આ પ્રમાણે ચિહ્ન કરવામાં આવશે.

અતરાની શરૂઆતમાં (* 1,) આવું લાલ શાહીનું ચિહ્ન કરવામાં આવશે, જેમકે—

૧. $\begin{array}{cccc|cc} \text{ધ} & \text{ધ} & \text{ધ} & \text{પ} & \text{પ} & \text{—} & \text{પ} & \text{પ} \\ \text{શુ} & \text{ભુ} & \text{ગ} & \text{લુ} & \text{આ} & & \text{પ} & \text{નિ} \end{array} \quad \left| \begin{array}{c} \text{વગેરે.} \end{array} \right.$

જે ઠેકાણેથી અંતરો ઉપડવાનો હશે તે ઠેકાણે પણ (* 1,) આવું લાલ શાહીનું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે.

અંતરો પૂરું થવાનું ચિહ્ન અસ્તાઈના પૂરા થવાના ચિહ્ન સરખુંજ મૂકવામાં આવશે, જેમકે—

$\begin{array}{cccc|cccc} \text{ધ} & \text{ધ} & \text{પ} & \text{મ} & \text{ગ} & \text{રી} & \text{સા} & \text{ની} \\ \text{૬} & \text{૨} & \text{૨} & \text{૪} & \text{૬} & & \text{૩} & \text{૩} \end{array} \quad \left| \begin{array}{c} \text{સા} : \text{સા} : \text{—} : \text{—} \end{array} \right|$

અભોગ.—એટલે ખીલ અંતરાની શરૂઆતમાં (* 2,) આવું લાલ શાહી વતી ચિહ્ન કરવામાં આવશે. તેમજ ત્રીજો અંતરો હશે તેની શરૂઆતમાં * આવાં ચિહ્ન પાસે (૩) ત્રણનો અંક લખવામાં આવશે. તે અંતરો જે ઠેકાણેથી ઉપડતો હશે તે ઠેકાણે પણ તેવુંજ ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે. અસ્તાઈ અંતરો અને અભોગ પૂરા થવાનું ચિહ્ન એક-સરખુંજ રાખેલું છે—એટલે બધે (|) આવું લાલ શાહીનું ચિહ્ન મૂકવામાં આવશે. વળી એવાં ચિહ્નથી એમ પણ સમજવાનું છે કે, ત્યાંથી પાછા અસ્તાઈના પ્રથમના બોલ શરૂ કરવાના છે.

જે ઠેકાણે અસ્તાઈ, અંતરો કે અલોગનો ઇવટનો ભાગ
જે વખત લેવાનો હશે, તેને (||) આવા લાલ શાહીના
નિશાનથી દર્શાવશું, જેમકે—

ગૌ : મ : પ : —	સા : રી : ગ : —	પે : મ : ગ : રી
સુ મ તિ	કી ર તિ	ક ર જે નિ

સા : — : — : —	વગેરે.
દાન	

કોઈ ઠેકાણે એક માત્રાના, જે માત્રાના, અથવા ચાર
માત્રાના વખતમાં સરખા ત્રણ અક્ષરો ગોઠવાયેલા હોય છે.
જો એક માત્રાના ત્રણ સરખા ભાગ થયા હોય, તો તે ૩ માત્રા
કહેવાય, અને તેને ત્રિશુભુની લય કહી શકાય, જો જે માત્રા-
ના ત્રણ સરખા ભાગ થયા હોય તો તે ૩ માત્રા કહેવાય,
અને તેને દોઢ ગણી લય અથવા આડ કહી શકાય; તેમજ
ચાર માત્રાના ત્રણ સરખા ભાગ થયેલા હોય, તો ૪ માત્રા
કહેવાય, અને તેને અર્ધઆડ લય કહી શકાય, તેને સમજવા
માટે નોટશનમાં દરેક સ્વર પાસે (.) આવું ચિહ્ન મૂકી

૩ આવા નિશાનથી ણાંધી લઈ તેની અંદર
ત્રણનો અંક લખવામાં આવશે, જેમકે—

૩ માત્રા માટે— [નીં . ડ . પ .] [ધ . પ . મ .] ઇત્યાદિ.

૩ માત્રા માટે—

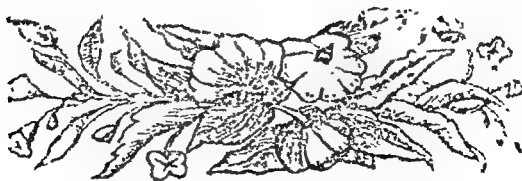
૩ ધ ઈ . ય . મ .

૩ પ . મ . ગ ઈ .

 ઇત્યાદિ.

૪ માત્રાને ૩ માત્રાના સમાન દર્શાવવામાં આવશે.

આ પ્રમાણે કોઈ પણ અભ્યાસી નોટેશનના પ્રત્યેક ચિહ્નની સંપૂર્ણ સમજૂતી મેળવી જો ગાયન ઉપર પૂરતું ધ્યાન આપશે, તો ગમે તે ગાયન સ્પષ્ટ રીતે ગાઈ અથવા વગાડી શકશે.

...⇒ ભાગ ૩ એ. ⇒...

ગાયનોની અનુક્રમણિકા.

ગાયન.	૫૪.	રાગ.
ઇશ્વર સ્તુતિ-સકળ નરો સમય ખરો સકળ કરો.	૧ ...	માઠ.
નવ દેવના લઈ સોગન	૬ ...	ગિહા.
મૃગો ઉરે ન રહે, સુખમાં વિચરે	૧૦ ...	શહાના કાન્હરા.
નિજ રેના મહીં શુભ છે	૧૩ ...	માલશ્રી.
થઈ બહુ રણરાતા	૧૭ ...	સારંગ.
અહાહા! આજે છે કેવી આ સધન ગગનની છટા.	૨૧ ...	મહાર.
પરાજય પાપી પામજો	૨૪ ...	ગૌડ સારંગ.
સૂઝે ન ઉપાય આ સમયે કંઈ હવે... ..	૨૮ ...	આશાવરી.
ખંધુ, જાઓ સૌ, ધરી સમરસાજ, લડવા આજ..	૩૩ ...	કિદાર.
રણ પરવરો, રર પરહરો... ..	૩૭ ...	ગિહાગ.
દેશાભિમાની ધણા રે	૪૦ ...	દેશ.
સમરસમયે રોમતનય લીરુદ્ધય	૪૫ ...	મહાર.
રનનન નનનન રનનન રનનન રનનન		
રણવાઘો રણકે	૪૬ ...	માલકોરા.
જેશભર તલવાર દીધી	૫૩ ...	કિદાર.
મહા રોપ ભરી ચાલ્યો ચાંપ કરી દમામથી,		
હામથી	૫૭ ...	ખમાચ.
મહાયુદ્ધાને જાંઘા મહીં લાગ્યો ઘા કારી	૬૨ ...	કારી.
પૂલ ગયો પડી, તોય ધૈર્ય ધરીને ન ચિત્તે		
રગ્યો શૂરવીર જરી	૬૬ ...	પરજ.
જેઠ મહા પરાક્રમને	૭૦ ...	ઈમન દ્વયાણુ.
દૈવ ગ્યારે ખચાવે	૭૪ ...	કિદાર.
અંબુદ અમૃતના વરસો	૭૭ ...	ઈગ્ગિશ.

ઈશ્વર સ્તુતિ

રાગ માઠ, તાલ તિસ્ર જાતિ દાદરા, માત્રા $\frac{૬}{૪:૪}$
તથા

ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

સકળ નરો સમય ખરો સકળ કરો
પ્રભુને સ્મરો હૃદય ભરો એજ નિરંતર નામ!—સકળ૦—ટેક.

સાખો,

ઠરવાનું નહિં મળે મંતર એકે સ્થાન !
હા! જ્યારે નિષદ બહુ પડે
અંવર નહીં કંઈ આશ્રય ત્યારે,
ઉછળે લહરો અતિશય જ્યહિં ત્યાં
એ તારે સંસારે ઉદ્ધારે પાસવારે ખેડોંચાડે આરે!
અયિ મનુજો! આગસ તજો, સુનીતિ સજો,
પ્રભુને ભજો, દયા ધરજો, દુઃખ હરજો,
વિમળ થજો, નષ્ટ જ હજો કષ્ટ તમારાં તમામ!—સકળ૦ ૧.

માત્રા $\frac{૬}{૭:૭}$ B $\overset{\cdot}{\text{ની}} : \overset{\cdot}{\text{સા}} : \overset{\cdot}{\text{ધ}} \mid \overset{\cdot}{\text{સા}} : \overset{\cdot}{\text{ની}} : - \mid \overset{\cdot}{\text{પ}} : \overset{\cdot}{\text{ધ}} : \overset{\cdot}{\text{પ}} \mid$
 $\text{સ} \quad \text{ક} \quad \text{ળ} \mid \text{ન} \quad \text{રો} \mid \text{સ} \quad \text{મ} \quad \text{ય} \mid$
 ૧.

$\overset{\cdot}{\text{ની}} \text{ િ, } \overset{\cdot}{\text{ધ}} : \overset{\cdot}{\text{પ}} : - \mid \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} \mid \overset{\cdot}{\text{પ}}, \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{ગ}} : - \mid \overset{\cdot}{\text{સા}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} : \overset{\cdot}{\text{સા}} \mid$
 $\text{ખ} \quad \text{રો} \mid \text{સ} \quad \text{દ} \quad \text{ળ} \mid \text{ક} \quad \text{રો} \mid \text{પ્ર} \quad \text{ભ} \quad \text{ને} \mid$

$\overset{\cdot}{\text{મ}}, \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} : - \mid \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{ગ}} \mid \overset{\cdot}{\text{પ}}, \overset{\cdot}{\text{ધ}} : \overset{\cdot}{\text{પ}} : - \mid \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} \mid$
 $\text{રમ} \quad \text{રો} \mid \text{દ} \quad \text{દ} \quad \text{ય} \mid \text{ભ} \quad \text{રો} \mid \text{એ} \quad \text{જ} \quad \text{નિ} \mid$

$\overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} \mid \overset{\cdot}{\text{સા}} : - : - \mid - : - : - \parallel$
 $\text{રં} \quad \text{ત} \quad \text{ર} \mid \text{નામ}$

૧, સાખી $\overset{\cdot}{\text{સા}} \overset{\cdot}{\text{રી}} \overset{\cdot}{\text{ગ}} - \overset{\cdot}{\text{ગ}}, \overset{\cdot}{\text{રી}} : \overset{\cdot}{\text{સા}}, \overset{\cdot}{\text{ની}} \overset{\cdot}{\text{ધ}} - \overset{\cdot}{\text{પ}}, \overset{\cdot}{\text{ધ}} \overset{\cdot}{\text{ની}} \text{ િ,}$
 $\text{ક} \quad \text{ર} \quad \text{વા} \quad \text{નું}$

$\overset{\cdot}{\text{ધ}} \overset{\cdot}{\text{પ}}, \overset{\cdot}{\text{મ}} - \overset{\cdot}{\text{પ}} \overset{\cdot}{\text{પ}} \overset{\cdot}{\text{ધ}} \overset{\cdot}{\text{ની}} - \mid \overset{\cdot}{\text{પ}} \overset{\cdot}{\text{પ}} \overset{\cdot}{\text{ધ}} \overset{\cdot}{\text{સા}} - \overset{\cdot}{\text{ધ}} - \overset{\cdot}{\text{સા}} - - \mid$
 $\text{નહિં મ જો} \mid \text{છ ત ર એ કે રથાન}$

$\overset{\cdot}{\text{મ}} : - : - : - \mid \overset{\cdot}{\text{ધ}} : - : \overset{\cdot}{\text{પ}} : - \mid \overset{\cdot}{\text{પ}} : \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{મ}} \mid$
 $\text{હા} \quad \text{૧૫૫} \quad \text{રે} \mid \text{વિ} \quad \text{પ} \quad \text{દ} \quad \text{ળ} \mid$

$\overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} : \overset{\cdot}{\text{સા}} : - \parallel \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{ગ}} : \overset{\cdot}{\text{મ}} : \overset{\cdot}{\text{ગ}} \mid \overset{\cdot}{\text{રી}} : \overset{\cdot}{\text{સા}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} : \overset{\cdot}{\text{રી}} \mid$
 $\text{કુ} \quad \text{ય} \quad \text{ડે} \parallel \text{ગુ} \quad \text{વ} \quad \text{ર} \quad \text{ન} \mid \text{હિં} \quad \text{કં} \quad \text{ઈ} \mid$

રી : — : ગ : મ | ધે : — : પ : — | ધે : ની : સ્વા : — |
ગા મ ય | ત્યા રે | ઉ છ જે

ધ : ની : સ્વા : — | ળ : રી : સ્વા : ની | ધ : ની : સ્વા : — ||
લ ઉ રો | ગા તિ શ ય | ન્ય હિં ત્યાં ||

મે : — : — : — | ગે : — : — : — | રી : — : — : — |
એ | તા | રે

— : — : — : — | ગે : — : — : — | રી : — : — : — |
સં | સા

સ્વા : — : — : — | — : — : — : — | મ : — : — : — |
રે | ઉ

ગે : — : — : — | રી : — : — : — | — : — : — : — |
ધા | રે

ગે : — : — : — | રી : — : — : — | ની : — : — : — |
પા | રા | વા

સ્વા : — : — : — | ગે : — : — : — | રી : — : — : — |
રે | ખેં | યા

० - -
धः — : — : — | नीः — : — : — | आ' : — : — : —
उ आ इ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

ॐ : म : ही	मे : ग : —	सौ : शी : सा	जै : शी : —
अ यि म	तु लो	आ ण स	त लो

ॐ : भ : ग	घ : ण : —	ध : नी : ध	दा : नी : —
सु नी ति	रु ले	प्र णु ने	श ले

पै : ध : प	नीं, ध : प : —	गै : भ : दी	मै : ग : —
ह या ध	र लो	डु : ण ड	र लो

सा : दी : दा मे, ग : दी : — गै : म : ग धै : य : —
 वि म ण थ ले न ह ल उ ले

ग : भ : री मे : ग : री सो : — : — — : — : —
 क छ त मा रां त माम

॥ होरेशियस ॥

હોરેશિયસ.

રાગ જિહ્વા, તાલ ચતુસ્રં જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{16}{8:4:4}$

મધ્યદ્રુત કાળ.

નવ દેવના લઈ સોગન,
નિજ પુરજન મહિં ખળાર કરી,
‘રણ મહિં ચડે નહિં જે નર ટરી,
તિરસ્કાર તે નરને બહુ વાર!’
હાર્સ પોસેનાને ક્રોધ વ્યાપ્યો તનમન!—નવ૦—ટેક.

ભલકભર સૌ પુરેપુરથી,
ઘણાં સુંદર ઘરેઘરથી,
ભયંકર ગિરિશિખર ઉપરથી,
ફળદ્રુપ વનઉપવનથી,
ને આસુરી દુર્ગના શહેરથી,
પીઝા અનુપમ બાંદરથી,
સૈન્ય આબ્યું સનનન!—નવ૦ ૧.

"THE SHERIFF RIDE ON THE
DUTY THE THE WILLOWED COW"

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ **B** ગર્ધી | રીઃનીઃ—:સા | નીર્ધઃનીર્ધઃ— |
 નુ વ દે ય ના લે

પેઃધઃનીઃ— | સાઃ—:— || — | ગર્ધીઃગર્ધીઃગર્ધીઃગર્ધીઃ |
 સો ગન નિ જ પુ ર
 ૦૧,

ગર્ધીઃગર્ધીઃગર્ધીઃગર્ધીઃ | ગર્ધીઃમઃગર્ધીઃરી | સાઃ—:—:— ||
 જ ન મ હી જ જ ર ક રી

ગેઃગેઃગેઃગેઃ | ગેઃગેઃરીઃગેઃ | મેઃપેઃમેઃગેઃ |
 ર જ મ હી ચ ડે ન હી જે ન ર

રીઃસાઃ—:— || —:રીઃસાઃનીર્ધઃ | ધઃ—:—:— |
 ડ રી તિ ર રકાર

—:નીર્ધઃધઃપેઃ | મેઃ—:ધઃનીર્ધઃ | સાઃ—:—:રી |
 તે ન ર ને જ હુ વાર તિ

સાઃનીર્ધઃધઃ— | —:નીર્ધઃધઃપેઃ | મેઃ—:ધઃનીર્ધઃ |
 ર રકાર તે ન ર ને જ હુ

સા : — : — : — | પ : — : મ : — | ગર્ધ : — : રી : — |
પાર વાર્ધ પો રો ના

સા : — : — : ગર્ધ | રી : સા : ની : સા | નીર્ધ : ધ : નીર્ધ : — |
ને કો ધ વ્યા ખ્યો

પ્ર : ધ : ની : ની | સા : — : — ||
ત ન મન

*1, સા સા : — : ગ : ગ | મ : — : — : પ |
જી મક લ ર સૌ પુ

ધર્ધ : પ : મ : ગ | મ : — : — || સા | ગર્ધ : — : ગર્ધ : — |
રે પુ. ર થી ધ જીં ધુ

રી : — : — : રી | ગર્ધ : મ : ગર્ધ : રી | સા : — : — || સા |
દર ધ રે ધ ર થી લુ

ગર્ધ : — : રી : રી | સા : રી : ગર્ધ : મ | ગર્ધ : રી : સા : નીર્ધ |
ય ક ર ગિ રિ શિ ખ ર ઉ પ ર

**"AND TOWER AND TOWN AND COTTAGE
HAVE HEARD THE TRUMPET'S BLAST."**

"AND TOWER AND TOWN AND COTTAGE
HAVE HEARD THL TRUMPET'S BLAST."

૦
ધ્રુ : પ્ર : — || — : — : સા : ની સા : — : — : સા
ધી ફ ળ હ પ

— ૦ ૧૫૦ — ૦ ૨૫૦
ની િ : પ્ર : પ્ર : પ્ર સા : ની : સા : — : — સા : ની : સા : —
વ ન ઉ પ વ ન ધી વ ન ધી

— ગ : મ : ગ : મ રી : પ : મ : ગ િ
ફે આ સુ રી હ ગ ના શહે ર

૦ — ની િ : — : ધ : — પ : ધ : ની િ : ધ
ધી પી ઝા ઝા તુ પ મ

— ૦ ૧૫૦ ૦ ૨૫૦
પ : મ : ગ િ : રી સા : — : — : સા : — : — : ગ િ
ખં દ ર ધી ધી સે

— ની િ : પ્ર : ની િ : — પ્ર : પ્ર : ની : ની
ન્ય આ વ્યુ સ ન

૦
સા : સા : —
ન ન

સગ શહેના કાન્હેરો, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ,

માત્રા $\frac{૨:૪:૨}{૨:૪:૨}$

મધ્યકૃત કાળ.

— — — — —

મૃગે! ઉરે ન ડરે, સુખમાં વિચરે,

જળમાં જળચર નિડર તરે,

સમીપ ઝરાના તરુવરને કાપે ન: કોઈ ખરે! મૃગો-ટેક

ધેતુ બહુધા રક્ષક વિના ચરે,

વૃદ્ધ ક્ષેત્રની કાપણી કરે,

દ્રાક્ષ હસતી બાળા કચરે,

સુવાન સૌ રણ માંહિ ચડે. મૃગો ૦ ૧.

"THE VOLSINIAN MERT."

માત્રા ૨:૪:૨ **B** નીં, ધ:પ, | ધે, મ:પ, ધ | નીં, સા:— |
 મુ ગા ઉ રે ન ડ રે
 +

1 ૫૦ ૨ ૫૦
 —:— | ગ, પ ગેં ફ:— | —:મ, પ ગેં ફ:— |
 મુ ખ માં વિ ચ રે
 + + ૦૧,

1 ૫૦ ૨ ૫૦
 — સા, સા:નીં, ધ પે, ધ:પ, મ ગેં, રી:સા, રી |
 જ જ માં જ જ ચ ર નિ ડ ર ત
 + +

ગેં ફ:— || સા, રી:મ, પ નીં, ધ:પ મે, પ:ની, સા |
 રે ચ ખી પ ઝ રા ના ત રુ વ ર
 +

રી:— | —:સા', નીં ફ સા': નીં ફ, | —:પ, મ |
 ને કા જે ના

ગેં ફ:— | ગેં, મ:પ |
 કા ઈ ખ રે

૦
 સા' : સા' | શી', શી' : સા' | નીં ફ , ધ : નીં ફ , પ |
 ધે ટુ | ણ હુ ધા | ર દા ક વિ |
 +

ધ , નીં ફ : સા' || સા', સા' : નીં ફ , ધ | પ , મ : પ ,
 ના ચ રે || ર હ્ દો ત્ર | ની કા પ |
 + +

ગૈં ફ : ર શી , | સા : — || શી , મ : રો , મ | પે , મ : પ |
 જી ક રે || દ્રા દા હ સ તી |
 + +

પે , નીં ફ : મ , પ | નીં ફ , ધ : પ || પે , સા' : નીં ફ , સા' |
 જા જા | ક ચ રે || યુ વા ન |
 + +

નીં ફ : પ , પ | મ : — | નીં ફ , સા : શી ||
 સૌ ર જી | માં | હિ ચ કે ||

"THE VAIS OF IONA."

‘રાગ માલશ્રી, તાલ ચતુસ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

નિજ સેના મહીં શુભ છે,
સઘળી વ્યૂહરચના અરિ પ્રતિ.
આજ્ઞાનુસાર તૈયાર સાધન ;
કમી નહોં કશું છે ! નિજ૦—ટેક.

લશ્કર હાજર સર્વ નગરથી !
રથદલ પયદલ હયદલ કમથી ;
વિધવિધ શસ્ત્રો કેરી લરતી ;
સમાધાની સાથ અસિ ધરી હાથ,
સજેલ સચેત સૌ છે !

સાખી.

લડવા તત્પર લક્ષથી મદદગાર રણધીર ;
પરવા કરે ન પ્રાણની સામે અરિ શૂરવીર ! નિજ૦ ૧.

૦ આ રથળે “માલશ્રી” માં માત્ર ‘સા, ગ, પ,’ એ ત્રણ સ્વરજ્ઞ રાખવામાં આયા છે. વિશેષ ખુલાસા માટે જુઓ,
“સંગીત કલાધર” પૃષ્ઠ ૧૪૦.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ **B** ગ : ગ : પ : — | સા : — : — : — |
 નિ ન સે ના
 +
 ૧.2.

પે : પ : ગ : ગ | સા : — : — : — || ગ : ગ : ગ : — |
 મ હી શુ ભ છે
 + +

પ : — : — : ગ | પે : પ : ગ : — | સા : સા : સા : સા ||
 વ્યુ દ ર ચ ના અ રિ પ્ર તિ +

ગ : — : પ : પ | સા : — : — : — | સા : — : સા : — |
 આ જ્ઞા શુ સાર તૈ ચાર
 +

સા : — : પ : પ || પ : ગ : — : — | પ : ગ : — : — |
 સા ધ ન ક મી ન હી
 + +

પે : ગ : — : — | સા : — : — : — ||
 ક શુ છે
 +

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥ ੧ ॥

ਸਾਭੀ | ਗ' ਗ' ਗ' — ਗ' — ਗ' — ਗ' — ਗ' ਪ' — |
 ਲ' ਟ' ਪਾ' ਤ' ਟਪਰ ਲ' ਟਾ ਥੀ |
 †

| ਗ' ਗ' ਗ' ਸਾ' — ਸਾ' ਸਾ' ਸਾ' ਸਾ' ||
 ਮ' ਟ' ਟ' ਗਾ' ਰ' ਰ' ਟੁ ਧੀਰ †

| ਪ' ਪ' ਪ' — ਪ' ਪ' — ਪ' ਪ' — ਪ' ਪ' — | ਯ' — ਯ' — ਪ' ਪ'
 ਪ' ਰ' ਪਾ' ਕ' ਰੇ' ਨ' ਮਾ' ਟੁ ਨੀ | ਸਾ' ਮੇ' ਘ' ਰਿ
 †

ਸਾ' ਸਾ' — ||
 ਸ਼ੁਰ' ਵੀਰ †

"AND ENDLESS TRAINS OF WAGONS
CHOKED WITH ROARING GATT."

સગ સારંગ, તાલ ચતુસ્ર જતિ ત્રિતાલ, માત્રા ૪:૮:૪

મધ્ય કાળ.

થઈ બહુ રણરાતા,
રોમ રોમ પ્રતિ કોધ લરાતા,
લબ્ધ લોભ પરથી ગભરાતા,
કોમ કોમના રોમે જતા. થઈ૦—ટેક.

ચાલિ વૃદ્ધ કર ધરી, ચાલે ઉમંગે,
ગર્ભિણી પણ સંગે,
કઈ શિશુ લઈ છાતી, પય પાતી,
લઈ લઈ કઈ ધગધગ ધાતા! થઈ૦ ૧.

અન્ન, ધેનુ, હુય, અગણિત ખચ્ચર,
રજ ઉડી ઉડીને છવાયું અંબર,
ચોરખંડોર બહુ પુર અંદર,
ઠંઠ મચ્યો નહિ દ્વાર સમાતા! થઈ૦ ૨.

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ B નીંફ : નીંફ : પ : મ | રીં : રીં : મ : — |
 ય ઇ ળ હુ ર લુ રા
 +

પે : — : — : — | — : — : મ : પ || સા' : — : સા' : નીંફ |
 તા રી મ રી
 + +
 ૧, ૨.

— : પ : મ : પ | નીંફ : — : પ : નીંફ | પે : મ : પ : — ||
 મ પ્ર તિ કો ધ લ રા તા
 +

નીં : — : સા : રી | મે : રી : મ : પ | નીં ફ : — : પ : ની |
 લ વ્ય લો મ પ ર થી ગ લ
 +

સા' : — : રી' : — || મ' : — : રી' : સા' | રી' : ની : સા' : — |
 રા તા કો મ કો મ ના
 + +

નીંફ : — : પ : — | મે : — : પ : — ||
 રા મે ળ તા
 +

૦, — — —
 #1, સા : — : નીર્ : પ | — : મ : રી : સા | રી : મ : — : — |
 ય ઇ ર ધ ક ર ધ રી

— ૧ વ૦ ૨ વ૦ ૦ —
 — : — : — : — રી : મ રી : મ : પ : — | — : મ : રી : સા |
 + ચ્ચ લે ઉ

— ૧ વ૦ — ૨ વ૦
 રી : — : સા : — — : — — : રી : — : મ
 મ ગે + + ગ ભિ

૦ — — —
 પ : ની : સા : રી | સા : નીર્ : પ : મ | રી : — : સા : — ||
 ભી પ ભુ સં ગે

— ૦ —
 — : — : સા : રી | ની : સા : ની : સા | રી : — : રી : — |
 ક્ષ ઈ શિ શુ લ ઈ છા તી

— — — ૦ — — —
 નીર્ : નીર્ : પ : મ | પ : — || ની : સા | રી : — : સા : નીર્ |
 પ ય પા તી + ક્ષ ઈ લ ક ક

— — —
 પ : — : મ : પ | નીર્ : નીર્ : પ : મ | પ : — || — : — |
 ઈ ધ ગ ધ ગ ધા તા

० — ८
 १, मःमः—ःरी | —ःरीःसाःसा | नीःसाःरीःसा |
 झ न धे | तु ङ य | थ ग नि त |

— ० —
 नीर्निः—ःप्रःप्र || नीःसाःनीःसा | रीःमःरीःम |
 ण व्य र + र ग ङ श | ङ श ने छ |

८ — ०
 रीःमःरीःम | यः—ःयःय || नीः—ःनीःनी |
 वा युं थं ण र + शो र ण |

— ८ / / / — / / /
 नीः—ःनीःनी | साः—ःसाःसा | नीःसाःरीःरी ||
 को र ण | हु पु र थं द र +

० / — ८
 रीः—ःसाःनीर्नि | यः—ःमःय | नीर्निः—ःयःनीर्नि |
 ल क म | व्यो न ही द्वा र स |

—
 यःमःयः— |
 मा ता +

રાગ મહદ્દાર, તાલ ચતુષ્ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા ૨-૬. ૨

મધ્યકૃત કાળ.

અહાહા! આજે છે દેવી આ સઘન ગગનની છટા,

વાદળાંની ઘટા!

મનડું ત્રાસે નહાસે શિશુ સહુ વિકળ થતા! અહાહા૦-ટેક.

દુર્ભાગ્યે દુર્દિન આ,

ભયપ્રદ ભાસે હુંથી ન સહાશે.

ખખર લાવો ખરેખરી મુજ પાસે,

જલદી જાઓ જલદી જાઓ હાં!

કોઈ તો આ શોરણકોર શાના થતા! અહાહા૦ ૧.

⁻ધ, પ : ધ || [○]સા, સા : સા, સા | ⁻પ, : ધ, પ | ⁻ધ, પ : મ, ગ |
 હા શે || ખ ખ ર લા | વો ખ રે | ખ રી મુ જ |
 + +

⁻રી, ગ : મ || [○]રી, મ : રી, મ | ⁻મ, : મ, પ | ⁻મ, પ : પ, |
 પા શે || જ લ દી જ | ઓ જ લ દી જ ઓ |
 + +

⁻ધ, પ : મ, ગ || [○]ની િ : પ, ધ, | ⁻પ : — | ⁺સા : — |
 હાં || કેા ઈ | તો યા |
 + +

⁻રી, સા : ની િ, ધ || [○]પ, મ : ગ, રી | ⁻સા : ||
 શો ર જ કેા | ર શા ના થ | તા ||
 +

રાગ ગૌડ સારંગ,* તાલ ચતુષ્વ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા ૪-૮^૧ ૪

મધ્યદ્રુત કાળ.

“પરાજય પાપી પામજો,
અમને અરિથી વિજય મળજો,
ભવમાં ભૂંડે હાલે એ ભટકજો,
મુળ એનું અદીક થજો, ધિક હજો,
નરકે એ વેળાસર જજો ! પરાજય૦ — ટેક.

કપટી એ વિપરી એ મરજો,
મનોરથ મનનો ના એકે સરજો,
શીશ ખડજો, કીટ પડજો,
ગાત્ર ગળજો, ઉજડ વળજો,
વિષમ વિષનો સાગ ડસજો,
સ્વપ્ને સામે ના ઉતરજો,”
નારી શાપ દે નગરની,

“અધવચ અરિહળ અટકજો, રણે રખડજો !”

પરાજય૦ ૧.

● સારંગની એક જાતિ છે, સંપૂર્ણ છે ; ‘મધ્યમ’ શુદ્ધ તથા ત્રીપ્ર બન્ને આવેછે, તેમ ‘નિષાદ’ પણ કોમળ તથા શુદ્ધ બન્ને આવેછે. બાષ્પીના સ્વર શુદ્ધ છે. ગ્રહ સ્વર ‘ગંધાર’ કિંવા ‘નિષાદ’ છે. ન્યાસ પણ ‘ગંધાર’ છે. વાદી સ્વર પણ વિશેષ કરી ‘ગંધાર’ જ છે. વખત, દિવસનો બીજો પ્રહર. રસ આ ઢેકાણે ગાયનની ગતિ જલદી હોવાથી વીર.

માત્રા ૪:૮:૪ B નીં[~] ઃ ધ : નીં[~] ઃ ધ | પ : — : — : મ |
પ રા જ ય | પા પી
+

ગ : રી : — : મ | ગ : — : — : — | ગ : રી : સા : — |
પા મ લે અ મ ને
+ +
૭1.

નીં[~] : સા : રી : સા | ગ : રી : મ : મ | ગ : — : — : — ||
અ રિ થી વિ જ ય મ જ લે

મં[~] ઃ : મ ઃ : પ : — | પ : મ ઃ : પ : ધ નીં[~] ઃ ધ : પ : મ ઃ
ભૂ વ માં ભૂં ડે હા લે એ ભ ટ ક

પ : — : — : — || સા : ની : ધ : પ | ધ : ગ : — : મ |
લે મુ ખ એ તું અ દી ઠ

પ : ગ : — : મ | ગ : રી : સા : — | ગ : રી : ગ : મ |
થ લે ધિ ક હ લે નુ ર કે એ

પ : — : — : રી | — : સા : સા : મ | ગ : — : — : — ||
વ જા સ ર જ લે

— / 0 — / /
 ૧. ષ : પ : પ : સા | — : પ : પ : પ | સા : — : રી : રી |
 ધ પ દી એ | વિ પ યી એ મ ર |

— / — / 0
 સા : — : — : — || સા : સા : ની : ધ | પ : પ : મ : ગ |
 લે મ નો ર થ | મ ન નો ના |

— / — / — /
 રી : સા : — : રી | મ : મ : ગ : — || — : મડ : — : મડ |
 એ કે સ ર લે + શી ટી |

0 — — /
 મડ : મડ : પ : — | — : પ : — : ધ | સા : ની : ધ : પ ||
 ખ ટ લે કી ટ પ ટ લે . |

— / 0 — /
 — : સા : — : રી | ગ : ગ : ગ : — | — : રી : ગ : ગ |
 + ગા ર ગ જ લે ઉ ન ડ |

— / — / 0
 મ : મ : મ : — | — : મ : ગ : મ | પ : પ : પ : — |
 ર જ લે વિ પ મ વિ પ નો |

— / — / — /
 — : સા : — : ની | પ : મડ : પ : — || — : મડ : — : પ |
 સા પ ડ સ લે + સ્વ મે |

^૦મૈ : — : ગ : — | રી : સા : — : રી | મૈ : મ : ગ : — ||
 સા મે ના ઉ ત ર લે

^૦ગ : — : મ : પ | — : ની : સા : રી | સા : ની : સા : — |
 ના રી સા પ દે ન ગ ર ની

^૦મઃ પ : ધ : ની | સા : રી : સા : ની | ધ : પ : મ : ગ |
 અ ધ ધ ચ અ રિ દ જ અ ટ દ લે

રી : સા : સા : રી | મૈ : મ : ગ : — |
 ર મે ર અ ટ લે

રાગ આશાવરી, ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા

મધ્ય કાળ.

સૂઝે ન ઉપાય આ સમયે કંઈ હવે,
 સૌનું શું રે થશે !
 કૃતાંત જેવા મહાભયકારી,
 આ રિપુઓ આવ્યા પહેલાં,
 નદીનો પૂલ જો નહીં તૂટશે. સૂઝે૦—ટેક.

ઝરિ જો પૂલ પર આવે,
 કારી નહીં પછી કંઈ કાવે,
 શૂરવીર ક્યાંથી શહેર બચાવે,
 કદીએ જાય કળ્યું ન કશું,
 વિધિએ નસીળે શું શું નિરમ્યું હશે ! સૂઝે૦

માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$ B મ:પ ધિં f : — : — : — | — : — : મ:પ |
 સૂ ઝે ન ૩
 +

૦ ધિં f : — : — : — | — : — : — : — | નીં f : — : — : — |
 પાય આ

મ : — : મ:પ ધિં f : — : — : — | — : પ: — : મ |
 સ મ યે કંઈ ૯

ઞિં f : — : — : — | — : — : રી : — | સાં : — : — : રી |
 વે સૌ તું થું

મ : પ : — : નીં f ધિં f : પ : — : — | — : મ:ગિં f : રી |
 દે ય શે સૌ

૦ સાં : — : — : રી મ : પ : — : નીં f ધિં f : — : પ : — |
 તું થું દે ય શે

— : — : — : — | ૦ — : : : | : || : રીં મ : — : — |
 ૦૧. + + તાં

— : — : — : મ | પિ : — : — : — | — : ધ ઃ : — : પ |
ત | ઝે | વા | મ |

ગે ઃ : — : — : — | રી : — : મ : મ | પિ : — : ધ ઃ : મ |
હા | ભ ય | ડા |

પ : — : — : — | ની ઃ : — : — : — | — : — : ધ ઃ : ધ ઃ |
રી | આ | રિ | પુ |

પિ : — : — : — | — : મ : — : પ | ધ ઃ : — : — : — |
ઓ | આ | વ્યા |

મ : — : પ : મ | ગે ઃ : — : — : — | — : — : મ : પ |
પ હે લાં | ન હી |

ગે ઃ : — : — : — | — : — : રી : રી | સા : — : — : રી |
નો | પૂ લ | નો | ન |

મ : પ : — : ની ઃ | ધ ઃ : — : પ : — | — : મ : ગે ઃ : રી |
હીં લ ટ | રો | પૂ લ |

સા : — : — : રી | મ : પ : — : ની | ધ : — : પ : — |
લે ન હીં વ ર શે

— : — : — : — | — : — : — : — | — : — |

મ : મ : મ : — | પ : પ : મ : મ | ધ : — : સા : ની |
* ૧, ચુ રિ લે પૂ લ પ ર ગા

સા : — : — : — | ગ : — : ગ : — | રી : રી : સા : સા |
વ કા રી ન હીં પ છી

— : રી : — : ની | સા : — : સા : — | ગ : રી : ગ : રી |
કાં હીં કા વે શૂ ર વી ર

ગ : — : ધ : — | રી : રી : રી : રી | સા : — : સા : — |
ખ્યાં થી શ હે ર બ ચા વે

— : — : — : મ | મ : પ : — : — | ની : — : — : — |
ક દી એ ન

— : — : ધ ઃ ધ ઃ	પ ^૦ : — : — : —	— : મ : — : પ
ય ક	જ્યુ	ન ક

ધ ઃ : — : — : —	પ : — : મ : પ	ગ ^૦ ઃ : — : — : —
શુ	વિ ધિ	એ

— : — : મ : પ	ગ ઃ : — : — : —	— : — : રી : —
ન સી	જ	શુ

સા ^૦ : — : — : રી	મ : પ : — : ની ઃ	ધ ઃ : — : પ : —
શુ નિ	ર મ્યુ હ	શે

— : મ : ગ ઃ : રી	સા ^૦ : — : — : રી	મ : પ : — : ની ઃ
શુ	શુ નિ	ર મ્યુ હ

ધ ઃ : — : પ : —	— : — : — : —	— ^૦ : : :	— :
શે			

રાગ દિધરા, તાલ તિસ્ત્ર જાતિ દાદરા, માત્રા $\frac{૬}{૩:૩}$

મધ્ય કાળ.

ખંધુ, જાગ્યો સૌ, ધરી સમરસાજ, લડવા આજ,
ધર્મપાજ, કુળની માજ, અળખાલાજ, નિજનું રાજ્ય,
રક્ષણ કાજ, અરિસમાજ ધાગ્યો ! ખંધુ—ટેક.

મરણ સૌને સિદ્ધ વાત, પણ ન પડવું પરને હાથ,
લડતાં સાથ અરિસંઘાત, મૂઢીને માથ, જનતાં ઘાત,
સાક્ષાત અમરસ્થાન સદ્ય પાગ્યો ! ખંધુ ૧.

માત્રા $\frac{૬}{૩:૩}$ **B** $\overline{\text{મ}}:\text{ગ}:\text{મ}$ $\dot{\text{પ}}:-:\text{પ}$ $\overline{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$
 ળાં. ધુ ન ઓ સૌ ૦૧, $+$

$\overline{\text{મ}}:\text{ગ}:\text{મ}$ $\dot{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$
 ધ રી સ મ ર સા ન લ ડ વા

$\overline{\text{પ}}:\text{મ}\text{ઃ}\text{પ}$ $\dot{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{મ}}:\text{ગ}:\text{મ}$ $\dot{\text{પ}}:-:-$
 આ ન સૌ ળાં ધુ ન ઓ

$\overline{\text{પ}}:-:-$ $\dot{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{મ}}:\text{ગ}:\text{મ}$ $\dot{\text{પ}}:-:-$
 સૌ ળાં ધુ ન ઓ

$\overline{\text{પ}}:-:-$ $\dot{\text{પ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$ $\dot{\text{પ}}:-:-$
 ધ રી સ મ ર સા ન લ ડ વા

$\overline{\text{વ}}:\text{મ}\text{ઃ}\text{પ}$ $\dot{\text{મ}}:-:-$ $\overline{\text{પ}}:-:-$ $\dot{\text{સા}}:\text{રી}:\text{રી}$
 આ ન ધ ર્મ પા ન કુ ળ ની

સા : — : સા	ની : સા : સા	મ : — : મ	ગ : મ : ગ
સા જ	ગ જ જા	લા જ	નિ જ મું

પ : — : પ	પ : પ : પ	ની : ધ : ની	રી : સા' : ની
રા જ્ય	ર દા છ	કા જ	અ રિ સ

મેઃ : — : પ	ધેઃ : — : —	નીર્ધ : ધ : —	પે : — : —
મા જ	ધા		ખો.

૧૧,

પ : પ : પ	ની : ધ : ની	સા : — : સા
મ ર છ	સા ને	સિ ધ

સા : — : સા	સા : રી : સા	ની : ધ : ની	સા : રી : સા
વા ત	પ છ ન	પ ડ હું	પ ર ને

+ +

ની : ધ : ની	ની : સા : ની	ધ : — : ધ	ની : સા : ની
હા ય	લ ડ તાં	સા ય	અ રિ સં

+ +

धः — : ध	धः नीः ध	पः भः प	धः नीः ध
धा त	भू क्षी ने	भा य	ज न तां

पः भः प	धः — : प	भः — : ग	भः पः भः
धा त	सा	सा त	म म र

पः — : प	धः — : नी	नी, साः रीः —	साः — : —
स्था न	स ध	पा	मो

"THE DAUNTLESS THIRT."

રાગ બિહાગ, તાલ ચતુષ્ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા ૪:૮:૪

મધ્ય કાળ.

—ૐ—

રણુ પરવરો, હર પરહરો,
હામ ઉરે ભરો, કીરતિને વરો,
મુણુને શૂરો, પડું હું પૂરો,
જન જે માત્ર મદદ કરો ! રણુ૦—ટેક.

સંગ લઈ તમે સકળ અનુચરો,
કૃપાણુ કર ધરો, વિચાર નહીં કરો,
સત્વર સેતુમૂળ હરો ;
રોકું આ ધનઘટ, જાઉં હું ઝટપટ, ખેલ મચાવું
ખરો ! રણુ૦ ૧.

भात्रा १६ B सा : नी | सा : प : म : प | — : — : सा : नी |
 २ ६ ५ २ ५ २ ६ २
 +

सा : प : म : प | — : || प : ध | सा : ध : — : नी |
 प २ ६ २ ६ ५ ६ २ ५
 ++ ६१.

प : — : ध : नी | सा : ध : — : नी | प : — || म : प |
 २ ६ २ ६ २ ६ २ ६ २ ६
 ++

ध : — : म : — | ग : — : म : प | ध : — : म : — |
 २ ६ २ ६ २ ६ २ ६ २ ६

ग : — || प : म | ग : री : सा : नी | प : प : नी : नी |
 २ ६ २ ६ २ ६ २ ६ २ ६ २ ६ २ ६
 ++

सा : — : — : — | — : — |
 २ ६ २ ६ २ ६ २ ६ २ ६
 +

૦
 ૧, મ : મ : ગ : ગ | પ : પ : મ : મ | ધ : ધ : પ : સા |
 સં ગ લ ઈ | ત મે સ ક | જ અ નુ ચ |
 +

ની : — : — : — || ધ : સા : ની : સા | ની : ધ, પ : મ : ગ |
 રે | પા જી ક ર ધ રે |
 + +

મ : પ : — : મ | ગ : રી : સા : સા || ગ : રી : સા : — |
 વિ ચા ર ન હી ક રે | સ ત્વર |
 + +

ગ : રી : સા : — | સા : — : ધ : ની | પ : — : — : — ||
 રે વ મૂ જ હ રે |
 +

૦
 સા : — : મ : — | ગ : — : ગ : રી | સા : ની : ધ : ની |
 રે ક આ ધ ન ધ ટ |
 +

ધ : રી : સા : ની | ધ : પ : મ : ગ | પ : — : મ : મ |
 ન હ હું ઝ ટ પ ટ | જો લ મ |

૧૫૦	૨૫૦
ગ : રી : સા : ની સા : — : — : — સા : —	
ચા હું જ રે	રે
+	+

રાગ દેશ, તાલ તિસ જાતિ દીપચંદી, માત્રા ૩.૪:૩:૪^{૧૪}

મધ્ય કાળ.

દેશાભિમાની ઘણા રે,
જન પ્રાચીન રોમ તણા રે!
સંપલક્ષના, ન્યાયપક્ષના,
દાની દીનના, શુદ્ધ મનના,
શૂરાતનમાં કંઈ ન મળ્યા રે! દેશાં—ટેક.

ગુણમાં ગંભીર ગતિ બહુ,
પરસ્પરે બાંધવવૃત્તિ,
રાજ્યહિતની કાયમ કૃતિ,
વધૂ કે વસુની, બંધુ કે શિશુની,
અથવા અસુની,
યુદ્ધ મહીં, કોઈ કંઈ, કરે નહીં ગણના;
રાગી રણના, સંગી સત્યના,
દ્રોહી દંભના, સ્તંભ ધર્મના,
સર્વ કર્મમાં ઉચ્ચ ધારણા રે! દેશાં—૧.

" ROMAN SOLDIERS."

માત્રા ૩:૪:૩:૪ **B** રી:પ | ગૌ:—:મ | ગૌ:રી:સા:સા |
 ટે શા ભિ મા ની ધ |
 +

^૧ | ની,સા:રી,ગ:મ,ગ | રી:—:રી:પ | ગૌ:—:મ |
 લા ટે ટે શા ભિ |
 ૦૧.

ગ:રી:સા:સા | મ:—:ગ | રી:ગ:સા:સા | રી:મ:મ |
 મા ની ધ લા જ ન પ્રા થી ન |

૧ ૫૦ ૨ ૫૦
 પ:ની:સા:રી,સા | નીં:ધ:પ | મ:ગ | પ:—:ની:ની |
 રા મ ત લા ટે રા મ ત |
 +

^૧ | સા:—:— | સા:રી:સા:રી | સા,નીં:ધ:— |
 લા સં પ લ ક્ષ ના |

નીં:ધ:સા:નીં:ધ:સા | નીં:ધ:પ:— | ધ:નીં:ધ:નીં:ધ: |
 ન્યા થ પ ક્ષ ના દા ની દી ન |

^૦ | ધ,પ:મ:— | પ:ધ:પ:ધ | પ,મ:ગ:— | મ:પ:મ:પ |
 ના શુ ક્ષ મ ન ના શૂ રા ત ન |

म, ग : री : म	ग : री : सा : सा	नी, सा : री, ग : म, ग
मां	कं छं नं म	पुं

री : —
३

११, नी : सा	री : — : —	नी री : ध : प : म
शुं लुं	मां	गं लां रं गं
+		

१ प०	२ प०
ग : री : म	ग : री : —
ति	ति
गं लुं	पं रं
+	+

म : ग : री : ग	मै : प : —	नी री : ध : प : ध
गां धं पं	वृं ति	रां न्यं द्विं तं
	+	+

म : प : —	नी री : ध : प : ध	म : प : —	नी : री :
नी	कां यं मं	कृं ति	पं धं
		+	+

री : — : —	— : — : सा : नी	सा : — : —
कं	पं लुं	नी

— : — : ની િ : ધ | ની િ : — : — | — : — : ધ : પ |
 ણં ધુ કે શિ શુ

ધ : — : — | — : — : પ : મ | પે : — : — |
 ની અ ય વા

— : — : મ : ગ | રી : — : — || : સા : સા | મે : મ : ગ |
 અ સુ ની યુ દ્ મ હો
 ++

રી : — : રી : ગ | મે : પ : — | — : — : પ : ધ |
 રો દ ક ઇ ક રે

ની િ : ની િ : ધ | પ : — : પ : ધ | ની : રી : — ||
 ન હો ગ લુ ના
 +

સા : રી : સા : રી | સા, ની િ : ધ : — | ની િ : સા : ની િ : સા |
 રા ગી ર લુ ના સં ગી સ ત્ય

ની િ , ધ : પ : — | ધ : ની િ : ધ : ની િ | ધ, પ : મ : — |
 ના રો હી દં લ ના

પ : ધ :-	પ : ધ	પ, મ : ગ : —	મ : પ : મ : પ
સ્તં ભ ધ મ	ના		ગ વ ધ મ

મ, ગ : રી : સ	ગ : રી : સા : સા	ની, સા : રી, ગ : મ, ગ
માં	કં ઈ ન મ	ણા

રી : —
રે

રાગ મહારા, તાલ તિસ્ર જાતિ દાદરા, માત્રા $\frac{૬}{૩}$

મધ્ય કાળ.

સમરસમયે રોમતનય ભીરુદ્દય,
નહાની વયમાં વિપય,
પક્ષ પ્રણયમાં નહીં નય નિઃસંશય,
ધનસંચય મહીં નહીં લય,
દિલ નિર્દય કપટનિલય ! સમર૦—ટેક.

ધૃત્યાલય, મમતામય,
કોઈ નહીં ન્યાયી, નહીં ધર્મી,
નહીં વચન મહીં વિનય કંઈ;
જુલમ ગરે ! દીન ઉપરે,
હાલના રોમન જન કરે,
ચિત ચહે વિજયને પણ ક્યાંથી ઉદય ! સમર૦ ૧.

मात्रा $\frac{१}{३:३}$ B

$\overset{+}{\text{सा}} : \overset{+}{\text{सा}} : \overset{+}{\text{सा}}$	$\overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{प}}$
स म र	स म ये
+	

$\overset{+}{\text{म}} : \text{—} : \overset{+}{\text{प}}$	$\overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{ग}}$	$\overset{+}{\text{री}} : \text{—} : \overset{+}{\text{प}}$	$\overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{प}} : \overset{-}{\text{प}}$
रे म	त न य	ली र	ह ह य
			+

$\overset{+}{\text{री}} : \text{—} : \text{—}$	$\overset{-}{\text{प}} : \overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{प}}$	$\overset{+}{\text{नी}} \text{ फी} : \text{—} : \overset{+}{\text{ध}}$	$\overset{-}{\text{नी}} \text{ फी} : \overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{नी}}$
नू	नी प य	मां	धि प य
७१,			

$\overset{+}{\text{सा}} : \text{—} : \overset{+}{\text{सा}}$	$\overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{प}}$	$\overset{+}{\text{नी}} \text{ फी} : \text{—} : \overset{+}{\text{ध}}$	$\overset{-}{\text{प}} : \overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{ग}}$
प क्ष	प्र ए य	मां न	ही त य

$\overset{+}{\text{म}} : \text{—} : \overset{+}{\text{री}}$	$\text{—} : \overset{-}{\text{सा}} : \overset{-}{\text{सा}}$	$\overset{+}{\text{री}} : \overset{+}{\text{प}} : \overset{+}{\text{म}}$	$\overset{-}{\text{प}} : \overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{प}}$
निः स	श य	ध न स	य य
	+	+	

$\overset{+}{\text{ध}} : \overset{+}{\text{सा}} : \overset{+}{\text{ध}}$	$\overset{-}{\text{प}} : \overset{-}{\text{म}} : \overset{-}{\text{ग}}$	$\overset{+}{\text{म}} : \overset{+}{\text{ग}} : \overset{+}{\text{नी}} \text{ फी}$	$\overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{नी}}$
म ही न	ही ल य	हि ल नि	ह य
	+		

$\overset{+}{\text{सा}} : \overset{+}{\text{सा}} : \overset{+}{\text{सा}}$	$\overset{-}{\text{नी}} \text{ फी} : \overset{-}{\text{ध}} : \overset{-}{\text{नी}}$
क प ट	नि ल य

૧, મ : ગ : ની િ | — : ધ : ની | સા' : ની : સા' |
 હ ધ્યા લ ય મ મ તા
 +

નો : સા' : સા' || ની િ : — : પ | — : મ : પ | ની િ : — : પ |
 મ ય કો ઈ ન હો ન્યા થી
 + +

— : મ : પ | ની િ : — : પ | — : મ : પ || મ : પ : ધ |
 ન હો ધ મી ન હો વ ચ ન
 + +

નો : સા' : — | મ : મ : મ | રી : સા' : — || મ' : મ' : રી |
 મ હો વિ ન ય કં ઇ જી લ મ
 + +

રી : સા' : ની | ધ : ની િ : ધ | ની : સા' : — || મ : પ : ધ |
 ગ રે દી ન ઉ પ રે હા લ ના
 + +

મ : પ : ધ | મ : મ : રી | સા' : — : — || રી : પ : મ |
 રેા મ ન જ ન ક રે ચિ ત ચ
 +

—	+	—	+
પ : — : મ	ગ : મ : ની f	ધ : ધ : ની	સા : — : સા
હુ વિ	જ ય ને	પ લુ	ક્યાં થી

—
ની f : ધ : ની
ઉ દ ય

રાગ માલકોશ, તાલ ચતુસ્ર જાતિ ત્રિતાલ માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

—:છ:—

રનનન નનનન રનનન રનનન રનનન
રણુવાદ્યો રણુકે !

તલવાર તૈયાર ભાલાઓની હાર !
ઝળઝળ ઝળકે ! જેમ વીજ ચમકે !
શૂરાઓ નિરખી હરખે !
કાયરતું ઉર થથર થરકે ! રનનન૦—ટેક.

ફરફર પગરંગી ધ્વજ ફરકે !
સોનાના સાગરના ઉર્મિના અનુક્રમથી !
આ આવે સત્વર અરિલશકર ખિનધડકે !
ધમધમ મમમમ ધમ્ ધમ્ ધમ્ ધરણી ધમકે !
ખનન ખનન શસ્ત્રો ખનકે ! રનનન૦ ૧

भात्रा $\frac{१५}{४:८:४}$ **B** $\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ग}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{भ}}\text{ः} \mid \overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \mid$
 $\overset{+}{२} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{न} \mid \overset{+}{न} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{न} \mid$

$\overset{\circ}{\text{ग}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ग}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ग}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः} \text{—} \mid$
 $\overset{+}{२} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{नन} \mid \overset{+}{२} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{नन} \mid \overset{+}{२} \quad \overset{+}{न} \quad \overset{+}{नन} \mid$

$\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{भ}}\text{ः} \text{—} \text{—} \text{—} \text{ग} \text{ः}\overset{\circ}{\text{ग}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{ग}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{भ}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \text{—} \mid$
 $\overset{+}{२} \quad \overset{+}{ण} \quad \overset{+}{वा} \mid \overset{+}{घो} \quad \overset{+}{२} \mid \overset{+}{ण} \quad \overset{+}{के} \mid$

$\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \text{—} \text{—} \text{—} \text{सा} \text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{भ}}\text{ः} \text{—} \text{—} \text{—} \text{भ} \text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{भ}}\text{ः} \text{—} \text{—} \text{—} \text{ध} \text{ः}\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः} \text{—} \mid$
 $\overset{+}{तस} \quad \overset{+}{वा} \mid \overset{+}{२} \mid \overset{+}{तै} \quad \overset{+}{या} \mid$
 ०१,

$\overset{\circ}{\text{—}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{—}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{—}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{—}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः} \text{—} \mid$
 $\overset{+}{२} \mid \overset{+}{भा} \quad \overset{+}{ला} \mid \overset{+}{ओ} \mid$

$\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{—}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{—}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः} \text{—} \mid$
 $\overset{+}{नी} \quad \overset{+}{छा} \mid \overset{+}{२} \mid \overset{+}{अ} \quad \overset{+}{ण} \quad \overset{+}{अ} \quad \overset{+}{ण} \mid$
 ++

$\overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः} \text{—} \mid \overset{\circ}{\text{ध}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{सा}}\text{ः}\overset{\circ}{\text{नी}}\text{ः} \text{—} \mid$
 $\overset{+}{अ} \quad \overset{+}{ण} \quad \overset{+}{के} \mid \overset{+}{जे} \quad \overset{+}{म} \quad \overset{+}{वी} \quad \overset{+}{न} \mid$

ધર્મિ:નીર્મિ:સા:— || સા:—:મ:— | —:—:મ:— |
ચ મ દે શુ રા ચો

ગર્મિ:ગર્મિ:સા:— | સા:નીર્મિ:સા:— || સા:—:નીર્મિ:ધર્મિ |
નિ ર ખી હ ર ખે કા ચ ર

નીર્મિ:—:ધર્મિ:મ | મ:મ:ગર્મિ:ગર્મિ | ગર્મિ:મ:સા:— |
હ ઉ ર ય ર ય ર ય ર દે

સા:સા:સા:સા: | સા:સા:સા:— |
કા ર દ ર પ ચ ર

નીર્મિ:—:સા:ગર્મિ | મ:ગર્મિ:સા:— || સા:—:મ:— |
ખી દ્ય ન દ ર દે સા ના

—:—:મ:— | મ:—:મ:મ | મ:—:—:— |
ના સા ગ ર ની

મ:—:ધર્મિ:— | —:—:નીર્મિ:— | ધર્મિ:નીર્મિ:ધર્મિ:નીર્મિ |
ભ મિ ના અ હ ક મ

साँ : — : — : —	० साँ : — : भँ : —	साँ : — : गर्गि : —
थी	आ आ	वे स
	++	

साँ : साँ : धर्गि : नीर्गि	साँ : नीर्गि : धर्गि : धर्गि	० साँ : — : साँ : —
त्व र अ रि	ल श्च र	जिन धड

साँ : — : :	० साँ : गर्गि : भँ : धर्गि	साँ : गर्गि : साँ : नीर्गि
के	ध म म म	म म म भँ
	++	

साँ : — : धर्गि : —	नीर्गि : — : भँ : भँ	० साँ : — : साँ : —
धम् धम्	धम् ध र	ली धम्

साँ : — : :	० साँ : साँ : साँ : नीर्गि	नीर्गि : नीर्गि : धर्गि : —
के	ण न न न	न न श
	++	

भँ : — : गर्गि : —	गर्गि : भँ : साँ : —
से। ण	न के
	+

રાગ કિદારા, તાલ તિસ્ર જાતિ તીવરા, માત્રા ૩:૨:૨

મધ્ય કાળ.

જેશભર તલવાર દીધી,
સોંસરી ઉરપાર સીધી,
જેથી ઝટપટ દુષ્ટે નરકની રાહ લીધી. જોશ૦—ટેક.

“ગિરિકંદરે, વન અંદરે,
જન આમ્યને તુજ ત્રાસથી,
હવે નહાસવું કદી નહીં પડે,”
રણુધીર મુખ ઉચરે;
“સહુ બંદરે બહુ નર ઉરે તુજ ભય ધરે;
ઘાતકી તું પાતકી આંહી પડી રહે,
લૂટનારું હવે તહાં નાવ ન તરે,
આસમયે વિશ્વપતિએ દીન જનની બહાર દીધી!” જોશ૦ ૧.

साः साः रीः — : री साः — साः सा धः नीः धः
 उ न रा स धी द वे नदा स

पैः — भः प भः — : री साः — साः सा
 उं क दी नदी प उ ॥ २ ७
 + +

मैः — : म भः ग भः ग पैः — : — — : —
 धी २ मु य उ न रे ॥
 +

भः प धः नीः धः पः — धः नी रीः साः नी
 स ह जं ह रे य ह न २ उ
 +

साः — धः नीः धः नीः धः पैः — — : —
 रे उ न य ध रे ॥
 +

गैः मः प भैः — पैः — गैः मः प भैः — पैः —
 धा त की उं पा त की आं

गैः — : म रीः — साः सा गैः मः प भैः —
 छी प डी २ हे ल २ ना

પ : —	ગ : મ : પ	મ : —	પ : —	ગ : — : મ	રી : રી
૩	૬ વે	૮૬	૩	ના	વ ન ત

સા : —	મ : — : —	રી : રી	સા : ની	ધ : — : ધ
૩	આ	સ મ	વે	વિ શ્વ

ની : ની	સા : —	મ : — : મ	પ : પ	પ : —	ગ : — : મ
પ તિ	એ	દી ન	જ ન	ની	૦૬ ૨

રી : —	સા : —
કી	ધી

રાગ ખમાચ, તાલ અતુસ્ર જતિ ત્રિતાલ, માત્રા $\frac{૧૬}{૪:૮:૪}$

મધ્ય કાળ.

—:~:—

મહા રોપ ભરી આઘ્યો ઘોંપ કરી દમામથી,
હામથી ! મહા૦—ટેક.

આર પડની ઢાલ ન્યારી,
વળી અસિ કર ધરી ભારી,
ભીરુ અતિ જોઇ નિજના જનને એરટર કહે સહુને :—
“ અરેરે ! કાયર જાઓ, જાઓ, શરમાઓ !
સિંહ નહીં ઉરે વડેવેતરના અંધામથી !” હામથી. મહા૦ ૧.

તુચ્છ ગણી અરિ ભણી ક્ષિપ્ત કરી,
આપીને તિરસ્કાર ખૂળ કરીને ખાર,
જોર કરી અપાર દેરવી તલવાર,
માર્યા ઘા હોરેશિયસશિરમાં,
દેવગતિથી ગચ્છી ગયો મહારથી ! મહા૦ ૨.

मात्रा $\frac{१६}{४.८.४}$

B

साःरीःसाःरीः^०नीःसाःधःनी^० |
मू डा रे प | ल री या ल्यो |

#2.

धःयःमःग | मःनीःधःप | मःनीःधःनी |
गो प क री | ह मा | म |

साः—ःनीःध | मःधः—ःनी | साः—ः—ः— ||
थो | डा म थो |

#1

॥ १, | —ःधः—ःनी | साःनीःसाः— | —ःसाः—ःरी |
या २ | प उ नी | डा ल |

नीः—ःधः— || साःसाःगःम | पःमःगःरी |
या री | व णी अ रि | क र ध री |

गःरीःसाःनी | साः—ः—ः— || साः—ः—ः— |
ला री | ला |

ॐ
 | मः नी ि : ध : प | मः नी ि : ध : नी | साः — : नी ि : ध |
 सं आ म थो

ॐ
 | मः ध : — : नी | साः — : — : — |
 हा म थो

#2. ॐ
 नी ि : — : ध : नी | साः — : साः साः | नी : साः — : री |
 तु म्हा ग एही या रि ल एही रिम

ॐ
 | साः नी ि : ध : — || साः मः गः मः | री : — : साः — |
 त क री आ थी ने ति र रकार
 + +

ॐ
 | — : नी : साः री | साः नी ि : ध : — | — : मः प : ध |
 मू ल क री ने भार लो र क

ॐ
 | पः मः गः — | — : मः गः मः | गः री : साः — ||
 री या पार दे र वी तल वार
 +

ॐ
 | साः — : साः — | नी ि : — : ध : — | मः गः प : — |
 मा र्यो धा हो दे शियस
 +

ધ : મ : ગ : —	ઊ : — : ગ : મ	ગૈ : રી : સા : —
શિ ર માં	હૈ વ ગ	તિ થી

+

મ : ની િ : ધ : ય	મ : ની િ : ધ : ની	ડા : — : ની િ : ધ
ણ થી	ગ	યા

મ : ની િ : ધ : ની	ડા : — : — : —
મ હા ર	થી

રાગ કાફી, તાલ અતુલ જાતિ ત્રિતાલ, માત્રા રાજીવર

મધ્યકુલ કાળ.

—૩૬૫—

મહાયુદ્ધાને જંઘા મહીં લાગ્યો ઘા કારી !
પળલર લઇને શ્વાસને,
દાળી દશનને દીધો ઘા દુશ્મનને,
ઢળ્યો ધરણી એસ્ટર એથી,
વીજપતનથી વિટપ જેમ ભારી ! મહા૦—ટેક.

પછી શૂરવીર ભાળે,
“સમરનો રક્ષ હવે કોણ આળે,
આવે સનમુળ ઉર હિંમત જે રાળે,
જય છે શિર સાટે, પડ્યો ન કાંઈ વાટે,
તૈયાર તમ માટે આવી મિજમાની અમારી” ! મહા૦ ૧.

"AND THRICE AND FOUR TIMES TUGGED AGAIN
ERE HE WRENCHED OUT THE STEEL."

માત્રા $\frac{૮}{૨:૪.૨}$ B મ^૦, નીર્ : — | — : ધ | પં : — |
મુ હા યુ જ્ઞા .

| ટ્ ધર્ : , ટ્ પ , ગર્ : — | ટ્ ગર્ : , રી | — : , નીર્ , |
ને ન ધા મ હા લા

— : રી | — : , ગર્ , ટ્ રી : — | સા : — | — : નીર્ |
ગ્યો ધા કા રી લા

રી : ટ્ ગર્ , ટ્ રી : — | સા : — | — : — | ધ , પ : મ , ગ
ગ્યો ધા કા રી ૧ વ. ૨ વ.
પ જ લ ર
++

| મ^૦ , પ : ગર્ | ટ્ મ , : ટ્ મ , પં : — || સા , રી : ગર્ , મ |
લ ઈ ને ધા સ ને દા ગી દ શ
૭ ૧. ++

| પ^૦ , ધ : નીર્ , ધ | પ , મ : ગર્ , રી | સા : — || સા , ગ : ટ્ ગ , |
ન ને દી યો ધા હ રમ ન ને દ ગ્યો ધર
++

રાગ ખરજ, તાલ ચતુષ્વ જલિત્રિતાલ, માત્રા $\frac{16}{8:6:8}$

મધ્ય કાળ.

—૧૨—

પૂલ ગયો પડી, તોય ધૈર્ય ધરીને ન ચિત્તે ડગ્યો શૂરવીર જરી!
વિવિધ વળી વ્યૂહરચના કરતું સામે સૈન્ય અરિ,
પાછળ સરિતા ભરી! પૂલ૦—ટેક.

મદદરહિત પણ રિપુથી નવ ડરી,
સ્થિર ચિત્તથી ચોતરફ ફરી ફરી,
પરમ પવિત્ર યાજ્ઞભરની સ્તુતિ ઉચરી,
“તું છો દેવી પિતા રોમનનો,
પૂજન કરે સૌ ગ્રેમ ધરી!” પૂલ૦ ૧.

“અરજી આ મારી ઉરમાં લે ધારી,
દેશસેવા હોય લે ખરી;
આમ્રુ ને અમ્મિ રુદ્રભરી,
અંભાળી લે સ્નેહે સંઘરી,
કૃપામય નજર કરી!” પૂલ૦ ૨.

માત્રા ૧૬

B

મઃઃધ ઃ નીઃસાઃ નીઃધ ઃ
પૃ ષ ણ યો ય

યઃ—મઃઃધ ઃ નીઃસાઃ—ધ ઃ નીઃસાઃ—ની
શી તો ય ધૈ ય ધ શી ને ન

ધ ઃ ઃ પઃ—ધ ઃ મઃઃ—પઃની મઃઃગઃ—મ
ધિ તે ઇ યો શૂ ર વી ર

ગઃ—ધ ઃ મઃ ં રી ઃ સાઃ—નીઃસાઃરી ઃ ગ
રી વિ વિ ધ વ જા વ્યુ ડ ર ય
+ ૦૧,૩:

મઃઃધઃનીઃસાઃ રી ઃ સાઃ—રી ઃ સાઃનીઃસાઃ—
ના ક ર ટ સા મે શ્રે ન્ય ય રિ

સાઃનીઃમઃઃધ ઃ નીઃસાઃનીઃધ ઃ પઃ—
પા છ જ સ રિ તા લ શી

નીઃરી ઃ ગઃમઃ ં રી ઃ સાઃની
૫૧, મ દ દ રે ધિ ત પ લ

સાં'નીઃધર્મઃમઃ | ધર્મઃનીઃસાં'— || સાં'—:નીઃધર્મ |
 રિ . પુ થી ન | વ ડ રી || રિય ૨ ચિ |

પેઃમઃપઃની | મઃમઃગઃમ | ગઃરીફઃસાં'— ||
 ત થી ગ્રા | ત ૨ ક ક રી ક રી ||

નીઃસાં'રીફઃસાં' | રીફઃગઃરીફઃગ | મઃગઃમઃધર્મ |
 પુ ૨ મ પ | વિ ત ટા ઇ | જ ૨ ની રતુ |

મઃધર્મઃનીઃસાં' || નીઃ—:સાં'— | નીઃ—:ધર્મઃધર્મ |
 તિ ઉ ચ રી || ટું છા | દે ની પિ |

પુઃ—:ધર્મઃપ | મઃમઃગઃ— || ધર્મઃનીઃસાં'ધર્મ |
 તા . રો | મ ન નો || પ જ ન ક |

નીઃસાં'મઃધર્મ | નીઃસાં'નીઃધર્મ | પઃ— |
 રે સૌ | પ્રે મ ધ રી |

ગઃગઃગઃ— | રીફઃસાં'—:— | મઃમઃધર્મઃપ |
 ગુરુ છ ગ્રા | મા રી | ઉર માં લે |

—
| મ : ગ : — : — : — | સા : રી' ફ : ગ : મ ડ | ગ : રી' ફ : ની : રી' ફ |
ધા રી | દે સ સે વા હો ય લે ક |

—
| ગ : — : — : — : — | સા : રી' ફ : ગ : રી' ફ | સા : ની : ધ ફ : ની |
રી | અ સુ ને અ સિ રૂ દ્ર ભ |

—
| સા : — : — : — : — | ધ : ની : સા : ની | ધ ફ : પ : મ : મ |
રી | સં ભા ણી લે રને હે સં ધ |

—
| ગ : — : — : — : — | ગ : મ ડ : ધ ડ : મ ફ | ગ : રી' ફ : સા : ની |
રી | દે પા મ ય ન જ ર ક |

૧-૫૦	૨-૫૦
— સા : — : — : — : —	— સા : — : — : — : —
રી	રી

રાગ ઇમનકંટ્યાણ, તાલ ચતુસ્ર જલિ ત્રિતાલ, માત્રા રૂ. ૪: ૬

મધ્યદ્રુત કાગ.

જોઈ મહા પરાક્રમને,
સેના જે તટની દિગ્મૂલ ણની,
જોલે નહીં કોઈ,
જ્યાં જળ ઉપર ફલગી નિરળી,
હર્ષનાદ અહા સૌનો ગાજ્યો ગગને! જોઈ૦—ટેક.

પૂરા પૂરમાં પ્રવાહ સસ્તિનો વહી જાય,
જ્યાં એ શૂર તણાય, ત્યાં જળ લાલ જણાય,
શક્તિહીણ સમરશ્રમ થકી,
વર્મભાર કારી જળમથી,
તદપિ બલવત્તર હૃદય અતિ,
હામથી સાચવ્યું છે તનને! જોઈ૦ ૧.

માત્રા ર:૪.૨ B ની:સા' ની, :ધ, ની:—
 ને ઈ મ હા
 +

ધ:મઃ, પ:— મઃ, ગ:મઃ, પ:—
 પ રા ક મ ને

૧ પ૦ ૨ પ૦
 —:— રી ગ:ની ધ, મઃ:ધ, ની:સા'
 સે ના બે ત ટ ની
 + ૬૧,

—:રી, સા' ની:ધ પ, મઃ:ધ, ની:સા'
 દિક મુ ટ બ ની

—:— રી:— —:— સા:રી ગ:રી, સા:—
 બે લે ન હા
 +

ધ:ની સા:— —:— ધ, ની:સા, રી ગ, રી:સા, ની
 કા ઈ ન્યાં જ બ હ પ ર ક
 ++

ધ, પ:ધ, ની સા':— રી:— —:રી સા:રી, ગ'
 લ ગી નિ ર ખી હ પ ના
 ++

— : રી, સા | સા : — | ધ : ની | સા : — | — : — ||
દ જા હા સૌ નો

પં : — | — : — | ગં : — | — : ગ, રી | સા : — | — : — ||
જા ન્યો ગ ગ ને

* ૧, ની, ની : ની, ની | ની, ની : ની, ની | ધં, ધ : પ, મઠ |
પૂ રા પૂ ર માં પ્ર વા હ રા રિ તાનો

ગ, રી : સા | સા : રી | ગ : મઠ, મઠ | પં : — | — : — |
વ હી નય ન્યાં એ શૂ ર ત જાય

રી : ગ, ગ | ગ, મઠ : ગ, મઠ | પં : — | — : — | સા : ની |
ત્યાં જ ગ જા લ જ જાય શ

ની : ની | સા : ની | ની : ધ | પ : મઠ | ગ : મઠ | પ : — |
કિત હી જુ સ મ ર અ મ થ કી

— : — | સા : ની | ની : ની | સા : ની | ની : ધ | પ : મઠ |
વ મ જા ર કા રી જ

ગ : મ ડ	પ : —	— : —	ગ , મ ડ : પ	મ ડ , પ : ધ
ખ મ	ધી		ત દ પિ	ખ લ વ

+ +

પ , ધ : ની , સા	ની , ધ : પ	ની : ધ , પ	ધ : પ , મ ડ
ત ર દ દ	ચ અ નિ	હા મ ધી	સા ચ વ્યુ

+ +

ગ : —	ગ , રી : સા
છ	ત ન ને

+ +

રાગ કિદારી, તાલ તિસ્ર જતિ તીવરા (ત્રિપુટ), માત્રા $\frac{10}{8}$

મધ્યવિલંબ કાળ.

—૬૬—

દેવ જ્યારે ગયાવે !
હોરેશિયસ નદીતીર આવે,
લેટ્યા ત્યારે પ્રમુખ ભાવે :
લાગણી હૃદય કેઈ ગતાવે !
કેા ધન્ય ધન્ય મુંખે આવે ;
તનય એવા પ્રભુ લાવે ! દૈવ૦—ટેક.

રોમ મહીં હજી તે કવચ સજી,
વીર ઉભો સભારથાને ;
સેતુરક્ષણ તણા નીચે,
લેખ લારી લખ્યો દિસે :
નામ ગુણી હજી શૂર પ્રકટે,
ઉમંગ ઉર મહીં આવે ! દૈવ૦ ૧.

"AND NOW HP LEFTS THE BOTTOM,
NOW ON DRY EARTH HI STANDS."

୧୧, $\begin{array}{c} \text{ସା} : - : \text{ସା} \mid \text{ମ} : \text{ମ} \mid \text{ମ} : \text{ଗ} \mid \text{ପ} : - : \text{ପ} \\ \text{ରୋ} \quad \text{ମ} \mid \text{ମ} \text{ ଝି} \mid \text{ଢ} \text{ ଞ} \mid \text{ତେ} \quad \text{କ} \\ + \end{array}$

$\begin{array}{c} \text{ପ} : \text{ମଃ} \mid \text{ଧ} : \text{ପ} \parallel \text{ନୀ} : - : \text{ସା} \mid \text{ନୀ} : \text{ଧ} \mid \text{ନୀ} : - \mid \text{ସା} : \text{ସା} : - \\ \text{ବ} \text{ ଯ} \mid \text{ସ} \text{ ଞ} \parallel \text{ବୀ} \quad \text{ର} \mid \text{ଢ} \quad \text{ଗୋ} \mid \text{ସ} \text{ ଶା} \\ + + \end{array}$

$\begin{array}{c} \text{ନୀ} : \text{ଧ} \mid \text{ଧ} : - \parallel \text{ଧ} : - : \text{ନୀ} \mid \text{ଧ} : \text{ପ} \mid \text{ମଃ} : \text{ପ} \mid \text{ଧ} : \text{ଧ} : - \\ \text{ସ୍ଥା} \mid \text{ନେ} \quad \parallel \text{ରୋ} \quad \text{ଢ} \mid \text{ର} \mid \text{କ୍ଷ} \text{ ଣ} \mid \text{ତ ଘୋ} \\ + + \end{array}$

$\begin{array}{c} \text{ପ} : \text{ମଃ} \mid \text{ପ} : - \mid \text{ମ} : - : \text{ଗ} \mid \text{ପ} : \text{ମଃ} \mid \text{ଧ} : \text{ପ} \mid \text{ଗ} : \text{ଗ} : \text{ମ} \\ \text{ନୀ} \mid \text{ସେ} \mid \text{ବେ} \text{ ଣ} \mid \text{ଶା} \mid \text{ରୀ} \mid \text{କ୍ଷ} \text{ ଣ୍ୟା} \end{array}$

$\begin{array}{c} \text{ରୀ} : - \mid \text{ସା} : - \parallel \text{ରୀ} : - : \text{ରୀ} \mid \text{ପ} : \text{ପ} \mid \text{ପ} : \text{ପ} \mid \text{ସା} : - : \text{ସା} \\ \text{ଝି} \mid \text{ରୋ} \quad \parallel \text{ନା} \quad \text{ମ} \mid \text{ସୁ ଝି} \mid \text{ଢ} \text{ ଞ} \mid \quad \text{ର} \\ + + \end{array}$

$\begin{array}{c} \text{ମ} : \text{ମ} \mid \text{ମ} : - \parallel \text{ସା} : \text{ମ} : \text{ଗ} \mid \text{ପ} : \text{ମଃ} \mid \text{ଧ} : \text{ପ} \\ \text{ମ୍ର} \text{ ଗ} \mid \text{ଟେ} \quad \parallel \text{ଢ} \text{ ମ} \text{ ଗ} \mid \text{ଢ} \text{ ର} \mid \text{ମ} \text{ ଝି} \\ + + \end{array}$

$\begin{array}{c} \text{ସା} : - : - \mid \text{ସା} : - \mid - : - \parallel \\ \text{ସା} \quad \quad \quad \text{ବେ} \quad \quad \quad \parallel \\ + \end{array}$

રાગ ઈંગ્લિશ, તાલ અતુસ જાતિ લાવણી, માત્રા - ૪

મધ્ય કાળ.

—૬—

અંબુદ અમૃતના વરસો !

વાસવને વહાલા વૈભવો વિશેષે વિલસો !

નિત્યે દંપતી રહો પ્રીતેથી સૌ મુખ સરસો !

દુશ્મનો દૃષ્ટિથી દેખીને દિલમાં તરસો ! અંબુદ૦-ટેક.

જગમાં છવો સો વરસો,

હોરેશિયસ જેવા શૂરવીર ધીર જે નરો !

રાખો નામ દેશસેવા લજવી કો ના ડરસો,

સૌ પ્રજાગણ માંહીં કોઈને દુઃખ ના દરસો ! અંબુદ૦ ૧.

भात्रा ४ B मः ग, गः रीः सा, सा रीः ग, गः मः—॥
 गं पु द थ मृ त ना व र सो ॥

गः म, मः पः— धः—ः पः— पः ध, नीर्ः प, |
 वा स व ने ण्डा सा वै क्ष वो वि |

धः म, : पः ग, ग मः — : — :— मः — : मः — |
 शे ये वि ल सो नि त्ये ॥

मः म, : धः प मः गः रीः सा साः—ः री, रीः ग, ग |
 द प ती र ङो ग्री ते थी सौ सु ण स र

मः — : — :— पः ग, : मः ग रीः साः रीः— |
 शे ङ्ग श्म नो द ष्ठि थी द्वे ॥

साः—ः साः—ः—ः सा, साः रीः ग, ग मः — : — :— ॥
 णी ने द्वि ल मां त र सो ॥

म, मः म, गः रीः सा रीः ग, गः मः— ॥
 गं ग मां छ वा सो व र सो ॥

$\overset{+}{\text{ગ}} : \text{મ} : \text{પ} : - \mid \overset{+}{\text{ધ}} : - : \text{પ} : - \mid \overset{+}{\text{પ}} : \text{ધ}, \text{ની} \text{ િ} : \text{પ}, \mid$
 હો રે શિયસ લે વા શૂ ર વી ર

$\overset{+}{\text{ધ}} : \text{મ}, : \text{પ} : \text{ગ}, \mid \overset{+}{\text{મ}} : - : - : - \parallel \overset{+}{\text{મ}} : - : \text{મ} : - \mid$
 ધી ર લે ન રો રા ખો

+ +

$\overset{+}{\text{મ}} : \text{મ}, : \text{ધ} : \text{પ}, \mid \overset{+}{\text{મ}} : \text{ગ} : \text{રી}, \text{રી} : \text{સા} \mid \overset{+}{\text{સા}} : - : \text{રી} : \text{ગ}, \text{ગ} \mid$
 ના મ દે શ રો વા લ જ વી કે ના ડ ર

$\overset{+}{\text{મ}} : - : - : - \parallel \overset{+}{\text{પ}} : \text{ગ}, : \text{મ} : \text{ગ}, \text{ગ} \mid \overset{+}{\text{રી}} : \text{સા} : \text{રી} : - \mid$
 શો સો પ્ર ન ગ લુ માં હો કે

+ +

$\overset{+}{\text{સા}} : - : \text{સા} : - \mid - : \text{સા}, \text{સા} : \text{રી} : \text{ગ}, \text{ગ} \mid \overset{+}{\text{મ}} : - : - : - \mid$
 ઈ ને દુઃ ખ ના દ ર સો

+

NOTE.

 To enable the readers to compare the songs in the Book—which are either a free translation of, or development of ideas embodied in, several passages of the Lays—with the original, we quote below the songs with their corresponding stanzas in Lord Macaulay's Lays of Horatius.

Songs in this Book.		Page.	Stanzas in the English Text.
I.	...	1	... Prayers to Almighty.
II.	...	6	... I., II., III., IV., V.
III.	...	10	... VII., VIII., IX.
IV.	...	13	... XI., XII.
V.	...	17	... XIV., XV.
VI.	...	21	... XVIII., XIX.
VII.	...	24	... XXV.
VIII.	...	28	... XXVI.
IX.	...	33	... XXVII., XXVIII.
X.	...	37	... XXI., XXX.
XI.	...	40	... XXXI., XXXII.
XII.	...	45	... XXXIII.
XIII.	...	49	... XXXV.
XIV.	...	53	... XL.
XV.	...	57	... XLII., XLIII., XLIV.
XVI.	...	62	... XLIV., XLV., XLVII.
XVII.	...	66	... LIV., LVII., LIX.
XVIII.	...	70	... LX., LXI.
XIX.	...	74	... LXIV., LXV.
XX.	...	77	... R. B. T.'s Reflections.